

Bryssel 31.1.2017
COM(2017) 30 final/2

CORRIGENDUM

Cancels and replaces the Report COM(2017) 30 final
of 24 January 2017 for incorrect paragraph sequence of numbering.
Concerns all versions.

**KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Kansalaisten oikeuksista vahvempia demokraattisen muutoksen unionissa

Katsaus Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2017

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Edistetään EU:n kansalaisuuteen liittyviä oikeuksia ja EU:n yhteisiä arvoja.....	4
2.1.	Autetaan kansalaisia saamaan helpommin tietoa EU-oikeuksistaan	4
2.2.	Vahvistetaan yhteisiä eurooppalaisia arvoja	6
3.	Edistetään ja vahvistetaan kansalaisten osallistumista EU:n demokratiaan	8
3.1.	Vahvistetaan kansalaisten sitoutumista EU:n demokratiaan.....	8
3.2.	Lisätään avoimuutta kohti demokraattisempaa unionia	10
3.3.	Politiikkaa koskevien tietojen saaminen rajojen yli	10
3.4.	Lisätään liikkuvien EU:n kansalaisten osallistumista poliittiseen elämään	11
4.	Helpotetaan EU:n kansalaisten arkipäivän elämää	12
4.1.	Karsitaan byrokratiaa ja tiedotetaan asioista kansalaisille	13
4.1.1.	Tiedotetaan asioista maasta toiseen muuttaville EU:n kansalaisille ja avustetaan heitä	13
4.1.2.	Karsitaan kansalaisten yleisiin asiakirjoihin liittyvää byrokratiaa	14
4.1.3.	Karsitaan byrokratiaa perheoikeuden alalla	14
4.2.	Helpotetaan kansalaisten matkustamista, elämistä ja työskentelyä kaikkialla Euroopan unionissa	15
4.2.1.	Lisätään opiskelijoiden, harjoittelijoiden, opettajien ja muiden työntekijöiden mahdollisuuksia.....	15
4.2.2.	Helpotetaan EU:ssa elämistä ja matkustamista entisestään	16
5.	Vahvistetaan turvallisuutta ja edistetään yhdenvertaisuutta	18
5.1.	Puututaan turvallisuushkiin ja suojellaan kansalaisia	18
5.1.1.	Puututaan turvallisuushkiin oikeuden ja perusoikeuksien alalla keskinäisen luottamuksen pohjalta	18
5.1.2.	Suojellaan EU:n kansalaisia ulkomailla	19
5.2.	Suojellaan kaikkia kansalaisia ja edistetään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä.	20
5.2.1.	Suojellaan ja tuetaan uhreja ja todistajia	20
5.2.2.	Edistetään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä.....	21
6.	Päätelmät	23

1. JOHDANTO

Kaikille EU-maiden kansalaisille yhteinen Euroopan unionin kansalaisuus täydentää valtion kansalaisuutta, muttei korvaa sitä. EU:n kansalaisuudessa tiivistyvät yhteiset oikeudet ja arvot sekä eri kansallisuuksista ja kielistä muodostuva unionin runsas monimuotoisuus.

EU:n kansalaisuuteen liittyvät oikeudet, mahdollisuudet ja takeet on vahvistettu Lissabonin sopimuksessa ja EU:n perusoikeuskirjassa. Näihin kuuluvat oikeus matkustaa, työskennellä ja opiskella muissa EU-maissa, oikeus osallistua Euroopan unionin poliittiseen elämään ja oikeus saada suojelua kansalaisuuteen perustuvalla syrjinnältä.

Komissio toteutti vuonna 2015 kuulemisen¹ saadakseen tietoa EU:n kansalaisuuden tilasta eri puolilla unionia, arvioidakseen EU:n kansalaisuuden vaikutusta eurooppalaisten arkipäivän elämään ja kartoittaakseen tulevien toimien tarpeita. Lisäksi komissio teetti kaksi EU:n kansalaisuutta koskenutta kyselytutkimusta², joista toisessa käsiteltiin vaalioikeuksia³. Myös keskeisten sidosryhmien, etenkin Euroopan parlamentin ja alueiden komitean, kanssa järjestettiin tapahtumia.⁴ Tämän ohella EU:n kansalaisilta ja sidosryhmiltä saatiin suoraa palautetta.⁵

EU:n kansalaisuus mainittiin ensimmäisen kerran Maastrichtin sopimuksessa 25 vuotta sitten, ja siitä EU:n kansalaisten oikeuksien käytännön toteutumisen varmistaminen on edistynyt merkittävästi. Nykyisin kaksi kolmesta eurooppalaisesta pitää itseään EU:n kansalaisena. Nuorissa sukupolvissa näin ajattelee vieläkin useampi.⁶

Jatkuvia toimia tarvitaan kuitenkin sen varmistamiseksi, että kaikki EU:n kansalaiset tuntevat oikeutensa ja pystyvät osallistumaan täysipainoisesti eurooppalaiseen demokratiaan. Komissio on ottanut tämän poliittiseksi painopisteeksi: se on vaatinut demokraattisen muutoksen unionia.⁷ Samalla kyseessä on yhteinen ponnistus, jossa jäsenvaltiot, kansalliset

¹ Komission 14. syyskuuta 2015 käynnistämä EU:n kansalaisuutta koskeva julkinen kuuleminen yhteisistä arvoista, oikeuksista ja demokraattisesta osallistumisesta, jäljempänä 'EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen' (http://ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/2015_public_consultation_booklet_en.pdf).

² Flash-eurobarometri 430 – Euroopan unionin kansalaisuus – lokakuu 2015, jäljempänä 'EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 eurobarometri'.

³ Flash-eurobarometri 431 – Vaalioikeudet – marraskuu 2015, jäljempänä 'vaalioikeuksia koskeva vuoden 2015 eurobarometri'.

⁴ Euroopan parlamentin ja komission yhteinen kuuleminen 15. maaliskuuta 2016 aiheesta "Union Citizenship in practice: our common values, rights and democratic participation" (unionin kansalaisuus käytännössä: yhteiset arvot, oikeudet ja osallistuminen demokratiaan). Ks. myös neuvoston puheenjohtajavaltion Luxemburgin komission tuella 14.–15. syyskuuta 2015 järjestämä EU:n kansalaisuutta ja oikeutta koskeva konferenssi (<http://www.eu2015lu.eu/en/agenda/2015/09/14-15-conf-cjue-citoyens/index.html>). Ks. myös komission ja alueiden komitean Oviedossa syyskuussa 2016 yhteisesti järjestämä kansalaisuutta koskeva konferenssi (http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34851).

⁵ Tähän kuuluvat kansalaisjärjestöiltä ja kansalaisilta saapuvat valitukset ja tietopyynnöt, myös Sinun Eurooppasi -portaalien kautta saapuvat. Portaalien kautta vastaanotettiin 210 000:s tietopyyntö joulukuussa 2016.

⁶ Keväällä 2016 tehdyn EU:n kansalaisuutta koskevan eurobarometrin, jäljempänä 'EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2016 eurobarometri', mukaan Euroopan kansalaiseksi itsensä tuntevien osuus oli toiseksi korkeimmalla tasolla sitten vuoden 2010, kaikkiaan 66 prosentissa (67 prosenttia keväällä 2015). Alle 50-vuotiailla osuus oli 70 prosenttia ja 25-vuotiailla ja sitä nuoremmilla 77 prosenttia.

⁷ Jean-Claude Juncker, *Uusi alku Euroopalle: Työllisyyden, kasvun, oikeudenmukaisuuden ja demokraattisen muutoksen ohjelma* (Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle).

parlamentit ja EU:n toimielimet pyrkivät yhdessä vahvistamaan Euroopan kansalaisten luottamusta yhteiseen hankkeeseen: vahvemman ja paremman Euroopan unionin luomiseen.⁸

Komissio julkisti vuonna 2013 kuudella keskeisellä alalla kaksitoista uutta aloitetta niiden jäljellä olevien esteiden raivaamiseksi, joiden vuoksi kansalaiset eivät pysty käyttämään EU-oikeuksiaan.⁹ Komissio ryhtyi sen jälkeen toimeen kaikkien aloitteiden suhteen.¹⁰

Tässä kolmannessa EU:n kansalaisuutta koskevassa katsauksessa komissio tarkastelee, miten sen työllisyyttä, kasvua, oikeudenmukaisuutta ja demokraattista muutosta koskevissa poliittisissa painopisteissä on edistytty. Siinä käydään läpi vuodesta 2014 lähtien toteutetut tärkeimmät aloitteet, joilla on pyritty edistämään ja vahvistamaan EU:n kansalaisuutta, sekä esitetään konkreettisia ehdotuksia EU:n kansalaisten oikeuksien edistämisen, suojelemisen ja vahvistamisen keskeisten painopisteiden toteuttamiseksi.

2. EDISTETÄÄN EU:N KANSALAIKUUTEEN LIITTYVIÄ OIKEUKSIA JA EU:N YHTEISIÄ ARVOJA

Kansalaisten on tunnettava oikeutensa voidakseen hyötyä niistä. Osa oikeuksista on hyvin tiedossa ja toteutuu tehokkaasti, mutta puutteita ja väärinkäsityksiä esiintyy edelleen. EU:n kansalaisten oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen riippuu siitä, miten hyvin kansalaiset, jäsenvaltioiden hallitukset ja paikalliset ja alueelliset viranomaiset tuntevat nämä oikeudet.

2.1. Autetaan kansalaisia saamaan helpommin tietoa EU-oikeuksistaan

Eurooppalaiset ovat nyt aiempaa tietoisempia **asemastaan unionin kansalaisena**¹¹, ja valtaosa uskoo nyt **tuntevansa oikeutensa EU:n kansalaisena**.¹² He kokevat myös, että heillä on **enemmän tietoa näistä oikeuksista**, ei välttämättä tosin niistä kaikista.¹³ esimerkiksi oikeudesta konsuliviranomaisten antamaan suojeluun tiedetään vain vähän.¹⁴ Niiden eurooppalaisten osuus, **jotka haluavat tietää** enemmän oikeuksistaan, jatkaa kasvuaan.¹⁵ EU:n kansalaiset eivät myöskään ole aina tietoisia siitä, että EU:n kansalaisuudesta johtuvien oikeuksien käyttämiseen liittyy myös velvollisuuksia.¹⁶ Kansalaiset eivät esimerkiksi välttämättä huomioi henkilöllisyys- ja matkustusasiakirjojensa merkitystä sekä sitä, että niiden katoamisesta tai varkaudesta tulisi ilmoittaa välittömästi petosriskin pienentämiseksi.

EU-oikeuksien, myös vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden ja siihen liittyvien edellytysten, parempi ymmärtäminen on tärkeää näiden oikeuksien päivittämisen toteutumisen kannalta.

⁸ Jean-Claude Juncker, puhe unionin tilasta 2016: *Kohti parempaa Eurooppaa, joka suojelee, tarjoaa mahdollisuuksia ja puolustaa* (Strasbourg 14. syyskuuta 2016).

⁹ Katsaus Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2013 (COM(2013) 269 final).

¹⁰ Tämän kertomuksen liitteessä käydään läpi kaikki vuodesta 2013 lähtien toteutetut toimenpiteet.

¹¹ Kansalaisista 87 prosenttia on tietoisia asemastaan ja 78 prosenttia tietää, miten kansalaisuuden saa (EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 eurobarometri).

¹² EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2016 eurobarometri.

¹³ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 eurobarometri: 42 prosenttia tuntee saaneensa hyvin tai erittäin hyvin tietoa oikeuksistaan (nousua 6 prosenttiyksikköä vuonna 2012 tehdystä EU:n kansalaisuutta koskevasta eurobarometristä).

¹⁴ Ks. edellinen alaviite. 72 prosenttia tietää, että EU:n kansalaisilla on EU:n ulkopuolella oikeus hakea apua minkä tahansa EU-maan lähetystöltä, jos hänen omalla maallaan ei ole lähetystä kyseisessä maassa. 75 prosenttia luulee kuitenkin virheellisesti, että heillä on oikeus hakea tällaista apua myös oleskellessaan toisessa EU-maassa.

¹⁵ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2016 eurobarometri.

¹⁶ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 20 artiklan 2 kohta.

Komissio pyrkii tiedottamaan kansalaisille myös jatkossa heidän EU-oikeuksistaan sekä siitä, mitä tehdä, jollei oikeuksia kunnioiteta.¹⁷ Se auttaa edelleen oikeuksistaan tietoa hakevia kansalaisia, joiden määrä kasvaa koko ajan, etenkin Sinun Eurooppasi -portaalin¹⁸ kautta. Nykyään portaalilla käydään yli 1,4 miljoonaa kertaa kuukaudessa.¹⁹ Euroopan oikeusportaali²⁰, keskitetty sähköinen oikeusalan tietoportaaali, täydentää Sinun Eurooppasi -portaalia antamalla oikeusjärjestelmään turvautuville kansalaisille (sekä tuomareille, asianajajille ja muille oikeusalan ammattilaisille) tietoa oikeusjärjestelmistä ja parantamalla näin oikeussuojan saatavuutta. Lisäksi komissio kehittää Europa-verkkosivustoaan, jotta ihmiset löytäisivät hakemansa tiedot nopeasti ja helposti.²¹ Europa-verkkosivuston saavutettavuuden parantamisella helpotetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia tutustua sivuston tietoihin.

Useimmiten nimenomaan jäsenvaltioilla on parhaat mahdollisuudet auttaa kansalaisia käyttämään EU-oikeuksiaan. Kansallisilla viranomaisilla tai elimillä²², myös tuomareilla sekä alueellisilla ja paikallisilla viranomaisilla, onkin keskeinen asema tiedotettaessa kansalaisille asioista, lisättäessä heidän tietoaan EU-oikeuksista ja varmistettaessa oikeuksien kunnioittaminen. Jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä myös SOLVIT-verkoston kautta. Komissio tukee tätä verkostoa, joka auttaa ratkaisemaan yksittäisten henkilöiden EU-oikeuksien käyttöön liittyviä ongelmia.²³ Tulevalla SOLVIT-toimintasuunnitelmalla on tarkoitus vahvistaa verkoston valmiuksia, näkyvyyttä ja valtaa yrityksille ja kansalaisille tarkoitettuna ongelmanratkaisu- ja palautusvälineenä. Komissio on myös ottamassa käyttöön verkkokoulutustustyökalua, jolla autetaan erityisesti paikallisten ja alueellisten viranomaisten asiakaspalveluyksiköjä ymmärtämään ja soveltamaan asianmukaisesti vapaata liikkuvuutta koskevia sääntöjä. Tällaisilla yksiköillä on keskeinen asema EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden toteutumisen kannalta.

Jäsenvaltioiden on lisäksi pidettävä mielessä erityisesti se, että kansalaisuuden myöntäessään tai poistaessaan ne myös samalla myöntävät tai poistavat EU:n kansalaisuuden, joten niiden olisi noudatettava vilpittömän yhteistyön periaatetta ja unionin tuomioistuimen asettamia rajoja.

¹⁷ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 eurobarometri: 26 prosenttia vastaajista kokee, ettei ole saanut riittävästi tietoa siitä, mitä tehdä, jollei heidän oikeuksiaan kunnioiteta. Tilanne on hienoisesti parempi kuin vuonna 2012. Ks. myös toimenpide 11 liitteessä.

¹⁸ Kuusikymmentä Sinun Eurooppasi -asiantuntijaa vastaa joka päivä kysymyksiin ja antaa yleiskielellä neuvoja henkilökohtaisista EU-oikeuksista kaikilla EU:n 24 virallisella kielellä.

¹⁹ Lisäksi on suunnitteilla, että Sinun Eurooppasi -neuvontatietokantaa ja siihen sisältyviä 210 000:ta vastausta hyödynnetään Sinun Eurooppasi -portaalilla annettujen nykyisten tietojen parantamiseksi.

²⁰ Ks. <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home>

²¹ Vuosittain europa.eu-osoitteeseen tehdään noin 400 miljoonaa käyntiä. Se on yksi maailman suurimmista verkkoalueista. Digitalisaatiokehityshanke käynnistettiin vuonna 2013 Europa-verkkosivuston uudistamiseksi perin pohjin. Hanke on määrä saada päätökseen vuoteen 2017 mennessä.

²² Esimerkiksi työntekijöiden oikeuksia koskevalla direktiivillä (direktiivi 2014/54/EU työntekijöiden vapaan liikkuvuuden puitteissa työntekijöille myönnettyjen oikeuksien käyttämistä helpottavista toimenpiteistä, EUVL L 128, 30.4.2014, s. 8–14) perustetut erityiset elimet, jotka auttavat varmasti lisäämään unionin työntekijöiden (ja työnhakijoiden) sekä heidän perheenjäsentensä, yksityisten ja julkisten työnantajien, viranomaisten, työmarkkinaosapuolten, kansalaisjärjestöjen, muiden sidosryhmien ja yleisesti kaikkien ihmisten tietoa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan unionin lainsäädännön vaikutuksista. Nämä elimet antavat tietoa muun muassa muutoksenhakumenettelyistä sekä muusta työntekijöille ja heidän perheenjäsenilleen tarjolla olevasta erityisestä avusta.

²³ SOLVIT on kansallisten viranomaisten verkosto, jossa haetaan maksuttomasti tuomioistuimen ulkopuolisia epävirallisia ratkaisuja kansalaisten ongelmiin.

2.2. Vahvistetaan yhteisiä eurooppalaisia arvoja

Eurooppalaiset arvomme, kuten vapaus, demokratia ja oikeusvaltioperiaate, ovat olennainen osa eurooppalaista elämäntapaa.²⁴ Unionin kansalaisuus merkitsee myös yhdenvertaista kohtelua ja unionin hyväksymien yhteisten arvojen jakamista. Näitä ovat ihmisarvon kunnioittaminen, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeudet sekä osallistaminen, suvaitsevaisuus ja moniarvoisuuden kunnioittaminen.²⁵

EU:n kansalaiset odottavat, että EU:n yhteisten arvojen edistämisen eteen tehtäisiin enemmän.²⁶ He ovat ehdottaneet, että arvoja olisi edistettävä erityisesti koulutuksen, nuorten liikkuvuuden ja kulttuuritoiminnan avulla. Samaa henkeä huokuu myös maaliskuussa 2015 hyväksytty Pariisin julistus²⁷.

EU:n kansalaisuutta ja siihen liittyviä arvoja koskevan tietämyksen edistäminen nuorten äänestysikään tulevien eurooppalaisten sekä jäsenvaltion kansalaisuuden saavien henkilöiden keskuudessa ja koko yhteiskunnassa edellyttää kaikkien asianosaisten toimijoiden – jäsenvaltioiden sekä niiden paikallisten ja alueellisten viranomaisten²⁸, EU:n toimielinten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden – yhteistä toimintaa kaikilla tasoilla.

Väkivaltaisiin ääriliikkeisiin johtavan radikalisoitumisen ehkäisemisestä 14. kesäkuuta 2016 annetussa komission tiedonannossa esitettiin konkreettisia toimia. Komissio perustaa erityisesti verkoston, jolla helpotetaan suoria yhteyksiä positiivisiin roolimalleihin kouluissa sekä nuoriso- ja urheilukerhoissa. Näin kannustetaan ja innostetaan nuoria ryhtymään aktiivisiksi ja sitoutuneiksi eurooppalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Lisäksi komissio edistää nuorisotyön, nuorisojärjestöjen ja -verkostojen valmiuksia toimia osallistajina niin, että ne auttavat nuoria osallistumaan, tarjoutumaan vapaaehtoisiksi ja viemään eteenpäin positiivista yhteiskunnallista muutosta. Se laatii tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa työkaluja²⁹, joilla tuetaan nuorisotyöntekijöitä ja -järjestöjä. Se pyrkii lisäämään e-Twinning-foorumia³⁰ hyödyntämistä opettajien ja koulujen välisen yhteistyön ja vaihdon edistämiseksi eri puolilla Eurooppaa ja laajentamaan sitä EU:n naapurivaltioihin.

Eurooppalaisia arvoja tuetaan Erasmus+-ohjelman kautta. Erasmus+ on tarjonnut jo viidelle miljoonalle henkilölle mahdollisuuden opiskella, olla työharjoittelussa, toimia vapaaehtoistyössä tai hankkia työkokemusta ulkomailla, mikä edistää aktiivista kansalaisuutta ja solidaarisuutta. Erasmus+-ohjelmassa on painotettu vuodesta 2015 lähtien erityisesti sosiaalista osallistamista ja radikalisoitumisen ehkäisemistä tukevia hankkeita. Vuonna 2016 valtioiden rajat ylittäviä kumppanuuksia koskevan ohjelman kautta asetettiin saataville yli 400 miljoonaa euroa tarkoituksena laatia ruohonjuuritasolla innovatiivisia toimintapoliittisia lähestymistapoja ja käytäntöjä, joissa asetetaan etusijalle sosiaalinen osallistaminen, yhteisten arvojen edistäminen ja kulttuurien välinen ymmärrys. Tällaisten toimien laajentamista tuetaan lisäksi 13 miljoonalla eurolla.

²⁴ Jean-Claude Juncker, puhe unionin tilasta 2016. Ks. myös komission tiedonanto väkivaltaisiin ääriliikkeisiin johtavan radikalisoitumisen ehkäisemisestä (COM(2016) 379 final).

²⁵ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artikla.

²⁶ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen.

²⁷ *Declaration on promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education* (julistus kansalaisuuden sekä vapautta, suvaitsevaisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien yhteisten arvojen edistämisestä koulutuksen kautta), ST 8965/15.

²⁸ EU:n kansalaisuutta koskevassa vuoden 2015 julkisessa kuulemisessa 78 prosenttia vastaajista odotti paikallisten ja alueellisten viranomaisten merkityksen olevan tässä yhteydessä suurempi.

²⁹ EU:n nuorisoalan työsuunnitelma vuosiksi 2016–2018, EUVL C 417, 15.12.2015, s. 1–15.

³⁰ http://eacea.ec.europa.eu/llp/comenius/comenius_etwinning_en.php

Myös vapaaehtoistyössä voidaan toteuttaa EU:n arvoja käytännössä. Vapaaehtoistyöllä lisätään solidaarisuutta, keskinäistä ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta, ja näin sillä vahvistetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta. Eurooppalaista vapaaehtoispalvelua vahvistetaan ja erilaisilla toimilla pyritään edistämään opintopisteiden myöntämistä vapaaehtoistyöstä. Lisäksi kehitetään opetusohjelmia, joissa yhdistetään akateemista sisältöä ja kansalaisosallistumista Erasmus+-ohjelman kautta. Euroopan solidaarisuusjoukot perustuvat osallistumisen ja solidaarisuuden eurooppalaisiin perusarvoihin. Hankkeen taustalla vaikuttavat sen ensimmäisessä vaiheessa ja vapaaehtoispalvelukseen liittyvässä osassa³¹ nykyiset EU:n nuoriso-ohjelmat, ja hankkeessa hyödynnetään olemassa olevia työllisyys- ja koulutusverkostoja sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden verkostoja eri puolilla Eurooppaa. Näin nuoret saadaan auttamaan siellä, missä apua kaivataan eniten. Euroopan solidaarisuusjoukot yhdistävät nuoria, jotka työskentelevät yhteisen yhteisvastuuhankkeen eteen, ja näin niillä vahvistetaan eurooppalaista katsantokantaa. Nuoret eri puolilla EU:ta pystyvät osallistumaan monenlaiseen yhteisvastuutoimintaan auttamalla kansalaisjärjestöä, paikallisviranomaista tai yksityistä yritystä, joka ratkoo haastavia tilanteita eri puolilla EU:ta. Kyseessä saattaa olla esimerkiksi yhteisöjen uudelleen rakentaminen luonnonmullistuksen jälkeen, sosiaalisen syrjäytymisen, köyhyyden, terveydenhuollon ja väestörakenteen kehityksen kaltaisiin sosiaalisiin haasteisiin puuttuminen tai pakolaisten vastaanotto ja kotouttaminen.³²

*Perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta*³³ rahoitetaan toimia, joilla edistetään tietoisuutta ja tietämystä EU:n kansalaisuudesta johtuvista oikeuksista ja sen taustalla olevista arvoista. Vuonna 2016 varattiin 2,5 miljoonaa euroa liikkuvien EU:n kansalaisten onnistuneen osallistamisen ja osallistumisen edistämiseen vastaanottavassa valtiossa.³⁴ Ohjelmasta rahoitetaan myös ruohonjuuritason hankkeita, joilla vahvistetaan suvaitsevaisuutta, ehkäistään ja torjutaan rasismia ja muukalaisvihaa sekä tuetaan aloitteita, joilla lisätään keskinäistä ymmärrystä yhteisöjen välillä muun muassa uskontojen ja kulttuurien välisen toiminnan avulla. *Kansalaisten Eurooppa -ohjelmalla* pyritään osallistamaan EU:n kansalaisia ainutlaatuisella tavalla.³⁵ Sen kehittämistä jatketaan sen vaikutusten maksimoimiseksi rahoittamalla strategisesti kansalaisiin kohdistuvaa toimintaa Euroopan kansalaisuuden ja unionin arvojen edistämisen tukemiseksi.³⁶ Ohjelmassa tarjotaan mahdollisuuksia keskusteluun, pohdintaan ja verkottumiseen ja edistetään näin kansalaisosallistumista. Ohjelma saattaa joka vuosi yhteen yli miljoona EU:n kansalaista erilaisissa hankkeissa, joiden laajuus vaihtelee paikalliselta tasolta aina EU:n tasolle. Näin vahvistetaan tunnetta EU:n kansalaisuudesta.

³¹ https://europa.eu/youth/volunteering_fi

³² http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3062_fi.htm

³³ Asetus (EU) N:o 1381/2013 perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelman perustamisesta kaudelle 2014–2020, EUVL L 354, 28.12.2013, s. 62–72.

³⁴ Tämä määrä kattaa eri puolilla Euroopan unionia paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla toteutettujen parhaiden käytäntöjen vaihdon ja levittämisen kehittämiseen, kartoittamiseen ja edistämiseen liittyvät toimet, joilla edistetään liikkuvien EU:n kansalaisten onnistunutta osallistamista ja osallistumista vastaanottavan EU-maan kansalaistoimintaan ja poliittiseen elämään (esimerkiksi vasta maahan saapuneille tarkoitetut keskitetyt tietopalvelupisteet sekä muista EU-maista tulleiden EU:n kansalaisten kunnallisvaaleihin osallistumisen edistäminen).

³⁵ Ks. Euroopan parlamentin vastikään julkaisema Kansalaisten Eurooppa -ohjelman täytäntöönpanoa koskeva tutkimus *European Implementation Assessment, Europe for Citizens Programme (2014–2020)*, PE 581.418, s. 4.

³⁶ Tukea on jo annettu esimerkiksi kaupunkien verkostoille ja kansalaisyhteiskunnan hankkeille, joissa tarjotaan kansalaisille mahdollisuus osallistua konkreettisesti EU:n politiikanlaadintaan.

Painopisteet vuosina 2017–2019: edistetään EU:n kansalaisten oikeuksia ja yhteisiä arvoja

Komissio aikoo seuraavaa:

1. Vuosina 2017 ja 2018 toteutetaan **EU:n kansalaisten oikeuksia koskeva EU:n laajuinen tiedotus- ja valistuskampanja**, jossa käsitellään myös oikeutta konsuliviranomaisten antamaan suojeluun ja vaalioikeuksia vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaaleja silmällä pitäen.³⁷
2. Toteutetaan toimia **eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun** vahvistamiseksi, markkinoidaan vapaaehtoistyön hyötyjä ja edistetään sen sisällyttämistä koulutusohjelmiin. Kutsutaan vuoteen 2020 mennessä ensimmäiset 100 000 nuorta eurooppalaista vapaaehtoisiksi **Euroopan solidaarisuusjoukkoihin**, joissa nuorille tarjoutuu tilaisuus hankkia uusia taitoja ja mielekkäitä kokemuksia, tukea tärkeällä tavalla yhteiskuntaa eri puolilla Euroopan unionia ja saada korvaamattoman arvokasta kokemusta ja arvokkaita taitoja uran alkumetreillä.³⁸
3. Turvataan EU:n kansalaisuuteen liittyvät olennaiset seikat ja siihen erottamattomasti liittyvät arvot. Laaditaan vuosina 2017 ja 2018 kertomus **EU:n kansalaisuuden myöntämisestä sijoittajille koskevista kansallisista ohjelmista** ja kuvataan siinä komission toimia tällä alalla, esitellään voimassa olevia kansallisia lakeja ja käytäntöjä ja annetaan ohjeita jäsenvaltioille.

3. EDISTETÄÄN JA VAHVISTETAAN KANSALAISTEN OSALLISTUMISTA EU:N DEMOKRATIAAN

Euroopan kansalaisuus merkitsee myös poliittisia oikeuksia. Jokaisella täysi-ikäisellä EU:n kansalaisella on oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa. Liikkuvilla EU:n kansalaisilla on oikeus äänestää asuinmaassaan tai alkuperäisessä kotimaassaan. Tätä oikeutta ei käytetä niin täysipainoisesti kuin olisi mahdollista.³⁹

EU:n toiminta perustuu edustukselliseen demokratiaan. Tämä edellyttää avointa, saavutettavaa ja vastuullista poliittista kulttuuria, jonka tukena ovat tehokas vaalijärjestelmä sekä valveutunut ja sitoutunut äänestäjäkunta.

3.1. Vahvistetaan kansalaisten sitoutumista EU:n demokratiaan

Kansalaisten EU:n demokratiaan sitoutumisen vahvistaminen edellyttää yhteisiä toimia jäsenvaltioilta (myös niiden paikallisilta ja alueellisilta viranomaisilta), EU:n toimielimiltä ja kansalaisyhteiskunnalta.

³⁷ Kampanjaan kuuluu asiaan liittyvien tietojen saannin helpottaminen konsuliviranomaisen antamaa suojelua koskevilla verkkosivuilla ja tietämyksen lisääminen eurooppalaisten henkilöllisyys- ja matkustusasiakirjojen arvosta. Kampanja perustuu myös muuhun EU:n rahoittamaan toimintaan, kuten perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmasta rahoitettuun toimintaan, jolla pyritään tavoittamaan nuoret erilaisten kanavien, myös uuden median, kautta.

³⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3062_fi.htm

³⁹ Vaalioikeuksia koskeva vuoden 2015 eurobarometri.

Vuoden 2014 Euroopan parlamentin vaaleja koskevassa kertomuksessaan⁴⁰ komissio toi esille tarpeen tutkia syitä siihen, miksi äänestysaktiivisuus pysyy jatkuvasti alhaisena joissakin jäsenvaltioissa, ja keksiä keinot tilanteen korjaamiseksi vuoden 2019 vaaleja varten. Kansalaiset osallistuvat todennäköisemmin silloin, kun he tietävät, millaista toimintalinjaa, ohjelmaa ja poliittista puoluetta äänestävät. Osallistumisessa ei ole kuitenkaan kyse pelkästään äänestämisestä: siinä on kyse myös aktiivisesta roolista poliittisessa keskustelussa ja puolue-elämässä sekä ehdolle asettumisesta. Siinä on kyse osallistumisesta EU:n toimielinten toimintaan ja niiden saattamisesta vastuullisiksi.

Vuoden 2014 Euroopan parlamentin vaalien alla toteutetut kansalaiskuulemiset ja kansalaisten osallistuminen Euroopan tason puolueiden vaalikampanjatilaisuuksiin ja verkkokeskusteluihin osoittivat, että EU:n tason poliitikkojen, kansallisten poliitikkojen ja paikallispoliitikkojen on lisättävä keskinäistä vuorovaikutustaan.⁴¹ Valtaosa eurooppalaisista on myös sitä mieltä, että Euroopan parlamentin vaalien äänestysaktiivisuus olisi suurempaa, jos äänestäjillä olisi enemmän tietoa sekä EU:n vaikutuksista jokapäiväiseen elämään että Euroopan parlamentin vaaleista.⁴² Komissio tihentää kansalaiskuulemisia ja toteuttaa lisätoimia selittääkseen toimintapolitiikkaansa kansalaisille, kuten komission puheenjohtaja Jean-Claude Juncker toi esille vuoden 2016 puheessaan unionin tilasta.

Äänestysaktiivisuuden lisääminen Euroopan parlamentin vaaleissa on kaikkien yhteisellä vastuulla. Jäsenvaltioiden olisi edistettävä demokraattiseen toimintaan osallistumista tiedottamalla kansalaisille paremmin heidän oikeudestaan äänestää kunnallisvaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa⁴³ sekä raivaamalla kansalaisten osallistumisen tiellä olevia esteitä.⁴⁴ Lisäksi EU:n kansalaiset – etenkin ne, jotka käyttävät äänioikeuttaan jossain muussa kuin kansalaisuusjäsenvaltiossaan – ilahtuisivat, jos heidän äänestämisenä vieraan maan kansalaisena sujuisi helpommin (esimerkiksi yksilölliset kirjeet, online-rekisteröityminen vaaliluetteloon ja sähköinen äänestäminen).⁴⁵ Tällaisista käytännöistä on hyötyä kaikille EU:n kansalaisille.

Vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaalien alla komissio järjestää vuonna 2018 demokratiaan osallistumista koskevan korkean tason tapahtuman, jossa painotetaan erityisesti kannustamista parhaisiin käytäntöihin, joilla lisätään nuorten sekä heikommassa asemassa olevien ja aliedustettujen ryhmien osallistumista.

⁴⁰ COM(2015) 206 final.

⁴¹ Kuulemisiin osallistuneista 87 prosenttia ilmoitti äänestävänsä Euroopan parlamentin vaaleissa (komission kertomus *Kansalaiskuulemisten merkitys eurooppalaisen julkisen tilan kehittämisessä* (COM(2014) 173 final).

⁴² Vaalioikeuksia koskeva vuoden 2015 eurobarometri.

⁴³ EU:n kansalaisuutta koskevan vuoden 2015 eurobarometrin mukaan valtaosa vastaajista tiesi äänioikeudestaan EU-vaaleissa (67 prosenttia) ja kunnallisvaaleissa (54 prosenttia). Vaikka osuudet ovat korkeammat kuin vuonna 2007, tietoisuus näistä oikeuksista on vähentynyt hieman vuodesta 2012.

⁴⁴ Aliedustettuina olevat ryhmät ja/tai heikommassa asemassa olevat ryhmät (kuten vammaiset). Ks. myös EU:n perusoikeusviraston lokakuussa 2010 julkistama tutkimus mielenterveysongelmaisten ja kehitysvammaisten oikeudesta poliittiseen osallistumiseen.

⁴⁵ Vaalioikeuksia koskeva vuoden 2015 eurobarometri. EU:n kansalaisuutta koskevan vuoden 2015 julkisen kuulemisen mukaan 21 prosenttia vastaajista ilmoitti kokeneensa vaalioikeuksien käyttöön liittyviä hankaluuksia toisessa EU-maassa asuessaan.

3.2. Lisätään avoimuutta kohti demokraattisempaa unionia

Komissio toteutti Lissabonin sopimuksen pohjalta toimia avoimuuden ja demokratian lisäämiseksi vuoden 2014 Euroopan parlamentin vaaleissa myös edistämällä niin sanottua kärkiehdokasjärjestelmää.⁴⁶

Vuoden 2014 Euroopan parlamentin vaalit erosivat merkittävästi aiemmista vaaleista, sillä niissä vaalien tulos ja Euroopan komission puheenjohtajan valita kytkettiin selkeästi toisiinsa.

Euroopan parlamentti antoi marraskuussa 2015 Euroopan parlamentin vaaleja koskevan lainsäädäntöaloitteen⁴⁷, jonka tarkoituksena oli vahvistaa Euroopan parlamentin vaalien demokraattista ja ylikansallista ulottuvuutta sekä EU:n päätöksentekojärjestelmän demokraattista legitimiyyttä esimerkiksi ottamalla käyttöön kärkiehdokasperiaate EU:n vaalilainsäädännössä ja vahvistamalla Euroopan tason poliittisten puolueiden näkyvyyttä.⁴⁸ Vaalilain uudistus tarjoaa EU:lle tilaisuuden muuttua demokraattisemmaksi.

Komission demokraattisen vastuullisuuden ala laajentuu myös, kun poistetaan sääntö, jonka mukaan komission jäsenten on väistytävä virastaan ennen asettumistaan ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa. Komissio ehdotti Euroopan parlamentille 23. marraskuuta 2016, että Euroopan parlamentin ja komission suhteita säätelevää vuoden 2010 puitesopimusta päivitetäisiin tämän mukaisesti.⁴⁹ Avoin vuoropuhelu kaikkien sidosryhmien kanssa ja Euroopan parlamentin vaaleja edeltävä tiedotus perustuvat vuonna 2014 käyttöön otettuihin vaalien uusiin ominaispiirteisiin.

Komissio vastaa vielä Euroopan parlamentin pyyntöön tutkia sähköisen äänestyksen käyttöä tarkastelemalla,⁵⁰ miten digitaaliyhteiskunnan työkalujen käyttö voi edistää demokraattista keskustelua sekä parantaa vaaliprosessia ja demokraattista osallistumista myös liikkuvien EU:n kansalaisten, nuorten ja aliedustettuina olevien ryhmien kohdalla.⁵¹

3.3. Poliittikkaa koskevien tietojen saaminen rajojen yli

EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 julkiseen kuulemiseen vastanneet pitivät ongelmallisina puutteita, joita on poliittisten uutisten rajat ylittävässä saatavuudessa, erityisesti muiden EU-maiden media-alustoille pääsyssä, sekä poliittisten aiheiden rajat ylittävässä käsittelyssä. Ulkomailla asuvien EU:n kansalaisten on hankala seurata kansalaisuusmaansa uutisia, ja muiden on hankalaa saada laajempaa käsitystä uutisista ja poliittista keskusteluista.

Tiedotusvälineiden vapaus sekä yhteiskunnassa ja tiedotusvälineissä kuuluville pääsevien äänten monikirjoisuus ovat välttämättömiä hyvinvoivan demokratian kannalta. Komissio kokosi toisessa vuotuisessa tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja demokratiaa koskeneessa perusoikeussymposiumissaan keskeiset sidosryhmät yhteen keskustelemaan siitä, miten voidaan lisätä poliittista keskustelua demokraattisten yhteiskuntien kannalta tärkeistä

⁴⁶ Komission suositus 2013/142/EU Euroopan parlamentin vaalimenettelyn demokraattisuuden ja tehokkuuden lisäämisestä, EUVL L 79, 21.3.2013, s. 29–32, ja *Kohti demokraattisempia Euroopan parlamentin vaaleja* (COM(2014) 196 final).

⁴⁷ Euroopan parlamentin päätöslauselma 11. marraskuuta 2015 Euroopan unionin vaalilain uudistuksesta (P8_TA(2015)0395 – 2015/2035(INL)).

⁴⁸ Ehdotus on parhaillaan neuvostossa keskusteltavana.

⁴⁹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3929_fi.htm

⁵⁰ Komission ensimmäinen välikertomus pilottihankkeiden ja valmistelutoimien täytäntöönpanosta (2016).

⁵¹ Ks. <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/rec/topics/rec-rppi-evot-ag-2016.html>

kysymyksistä moniarvoisen mediaympäristön kautta. Symposiumin tuloksia käytetään alalla toteutettavien komission tulevien toimien pohjana.⁵²

Enemmistö kansalaisista (etenkin nuoremmat sukupolvet) hakee politiikkaan liittyvää tietoa lähinnä internetistä.⁵³ Eurooppalaiset käyttävät myös entistä enemmän verkkosisältöpalveluja muuttaessaan maasta toiseen. Digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaa⁵⁴ toteuttaessaan komissio ehdotti asetusta, jonka mukaisesti kansalaiset voisivat käyttää kotona ostamaansa tai tilaamaansa digitaalis sisältöä EU:n sisällä matkustaessaan.⁵⁵

3.4. Lisätään liikkuvien EU:n kansalaisten osallistumista poliittiseen elämään

Vaikka EU:n kansalaisilla on oikeus asettua ehdolle kunnallisvaaleissa asuinjäsenvaltiossaan, jonka kansalaisia he eivät ole, samoin edellytyksin kyseisen maan omien kansalaisten kanssa, tiettyihin kunnallisten toimeenpanoelinten toimiin voidaan joissakin EU-maissa valita ainoastaan niiden omia kansalaisia. Kansalaisten mielipiteet tällaisen rajoituksen asianmukaisuudesta jakautuvat melko tasan, ja komissio tarkastelee asiaa myös seuraavassa kunnallisvaaleja koskevassa kertomuksessaan.⁵⁶

Toiseen EU-maahan muuttavilla kansalaisilla ei ole oikeutta äänestää kansallisissa parlamenttivaaleissa tai presidentinvaaleissa.⁵⁷ Lisäksi joidenkin EU-maiden kansalaiset voivat tällä hetkellä menettää äänioikeutensa kotimaansa kansallisissa parlamenttivaaleissa (äänioikeuden pidätys) siksi, että ovat asuneet tietyn aikaa toisessa EU-maassa.⁵⁸ Kansalaisille ei saisi aiheutua haittaa vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden käyttämisestä. Komissio kehotti vuonna 2014 asianomaisia jäsenvaltioita antamaan oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttävien kansalaistensa säilyttää äänioikeutensa kansallisissa parlamenttivaaleissa, jos nämä osoittavat olevansa edelleen kiinnostuneita kotimaansa poliittisesta elämästä.⁵⁹ Komissio seuraa kehitystä kyseisissä jäsenvaltioissa ja harkitsee asianmukaisia toimia niiden kannustamiseksi tasapuolisten ratkaisujen etsimiseen. Komissio tarkastelee myös oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäneiden, toisen maan kansalaisia olevien EU:n kansalaisten mahdollisuutta äänestää asuinmaansa kansallisissa parlamenttivaaleissa.

Painopisteet vuosina 2017–2019: edistetään ja vahvistetaan kansalaisten osallistumista EU:n demokratiaan

Komissio aikoo seuraavaa:

⁵² Vuonna 2016 järjestetty vuotuinen perusoikeussymposiumi.

⁵³ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen.

⁵⁴ COM(2015) 192 final.

⁵⁵ COM(2015) 627 final.

⁵⁶ Yli kahdeksan kymmenestä EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 julkiseen kuulemiseen vastanneesta oli sitä mieltä, että toisen EU-maan kansalaisten pitäisi pystyä toimimaan kunnan toimeenpanoelimen jäsenenä, mutta vaalioikeuksia koskevaan vuoden 2015 eurobarometriin vastanneiden mielipiteet jakautuivat tässä kohti.

⁵⁷ EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 eurobarometriin vastanneista 64 prosenttia piti äänioikeuden antamista kansalaisille kansallisissa parlamenttivaaleissa perusteltuna.

⁵⁸ EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 eurobarometriin vastanneista 67 prosenttia piti perusteettomana sitä, että kansalaiset menettävät äänioikeutensa alkuperäisen kotimaansa kansallisissa vaaleissa.

⁵⁹ Suositus puuttumisesta oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäneiden unionin kansalaisten äänioikeuden pidättämisestä johtuviin seurauksiin (2014/53/EU), EUVL L 32, 1.2.2014, s. 34–35.

1. Tehostetaan **kansalaiskuulemisia** ja rohkaistaan käymään julkista keskustelua, jotta parannetaan yleistä ymmärrystä EU:n vaikutuksesta kansalaisten jokapäiväiseen elämään ja kannustetaan vaihtamaan näkemyksiä kansalaisten kanssa.
2. Laaditaan vuonna 2017 kertomus **kunnallisvaaleja koskevan EU:n lainsäädännön** täytäntöönpanosta sen varmistamiseksi, että EU:n kansalaiset voivat käyttää tehokkaasti äänioikeuttaan paikallistasolla.
3. Edistetään vuonna 2018 **parhaita käytäntöjä**, jotka **auttavat kansalaisia äänestämään ja asettumaan ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa**, mukaan lukien äänioikeuden säilyttäminen toiseen jäsenvaltioon muutettaessa ja poliittisten uutisten saanti rajojen yli, jotta tuetaan äänestysaktiivisuutta ja laajaa demokratiaan osallistumista vuoden 2019 Euroopan parlamentin vaaleja silmällä pitäen.⁶⁰

4. HELPOTETAAN EU:N KANSALAISTEN ARKIPÄIVÄN ELÄMÄÄ

Sen jälkeen kun vapaa liikkuvuus vahvistettiin ensimmäisen kerran perussopimuksissa 60 vuotta sitten, ulkomailla elämisestä, työskentelystä ja opiskelusta sekä ulkomaille matkustamisesta on tullut Euroopassa paljon helpompaa.⁶¹ Yli 15 miljoonaa eurooppalaista asuu jossain muussa EU-maassa kuin alkuperäisessä kotimaassaan.⁶² Vapaan liikkuvuuden ansiosta EU:n kansalaisilla on tilaisuus matkustaa, opiskella, harjoittaa liiketoimintaa, työskennellä ja asua muissa EU-maissa. Kyselyjen perusteella EU:n kansalaiset, erityisesti nuoret, pitävät vapaata liikkuvuutta EU:n myönteisimpänä aikaansaannoksena.⁶³ EU:n kansalaiset näkevät sen hyödyllisenä sekä itselleen että maidensa talouksille.⁶⁴

Eurooppalaisilla saattaa silti olla vaikeuksia toiseen EU-maahan muuttamisessa tai siellä asumisessa.⁶⁵ Osa vaikeuksista johtuu lainsäädännöstä, osa menettelyistä ja osa teknisistä seikoista. Usein verrattain pienillä muutoksilla voidaan kuitenkin helpottaa tilannetta merkittävästi.

⁶⁰ Näillä parhailla käytännöillä puututaan myös verkkodemokratian työkaluihin, etä-äänestystä koskeviin järjestelyihin (esimerkiksi sähköinen äänestäminen) ja politiikkaa koskevan tiedon saantiin rajojen yli. Niillä pyritään myös lisäämään vähäistä äänestysaktiivisuutta.

⁶¹ Arkipäivä on ”eurooppalaistunut” paljon useamman Euroopan kansalaisen kohdalla kuin alun perin ajateltiin. Esimerkiksi yli 50 prosenttia EU:n kansalaisista on säännöllisesti yhteydessä puhelimitse, internetin välityksellä, postitse tai sähköpostitse ulkomailla oleviin sukulaisiin ja/tai ystäviin; on vieraillut vähintään kerran toisessa EU-maassa kahden viime vuoden aikana; katsoo televisiota muulla kuin omalla äidinkielellään tai ajattelee tuntevansa hyvin vähintään yhden toisen EU-maan (EU:n varoista rahoitettu EUCROSS-tutkimushanke).

⁶² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

⁶³ EU:n kansalaisuutta koskeva syksyn 2016 eurobarometri. Ihmisten, tavaroiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus EU:n sisällä on EU:n myönteisimpien aikaansaannosten luettelon kärjessä 56 prosentilla vastaajista ja ohittaa jopa EU:n jäsenvaltioiden välisen rauhan. Lisäksi eurooppalaisista 81 prosenttia kannattaa EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta eli oikeutta asua, tehdä työtä, opiskella ja harjoittaa liiketoimintaa kaikkialla EU:ssa. Vapaata liikkuvuutta kannattaa valtaosa vastaajista kaikissa maissa.

⁶⁴ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 eurobarometri. Vastaajista 71 prosenttia on samaa mieltä siitä, että ihmisten vapaa liikkuvuus EU:ssa hyödyttää yleisesti kotimaan taloutta. Ks. myös EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen, jonka mukaan selvä enemmistö vastaajista katsoi, että toiseen EU-maahan muuttaminen tuo mukanaan kulttuurista monimuotoisuutta, lisää keskinäistä ymmärrystä ja antaa erityistä osaamista ja taitoja.

⁶⁵ Kuten käy ilmi esimerkiksi SOLVIT-verkostolle ja Sinun Eurooppa -portaalille saapuneista valituksista.

4.1. Karsitaan byrokratiaa ja tiedotetaan asioista kansalaisille

EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 julkiseen kuulemiseen vastanneet ilmoittivat kokemiensa vaikeuksien liittyneen lähinnä pitkällisiin tai epäselviin hallinnollisiin menettelyihin, puutteellisiin tietoihin ja vaikeuksiin päästä käyttämään yksityisiä palveluita. Hankaluuksia kuului olleen myös viranomaisten välisessä viestinnässä sekä terveydenhuoltojärjestelmässä.⁶⁶ EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden käyttämisen yksinkertaistamiseksi on toteutettava lisää toimia.

4.1.1. Tiedotetaan asioista maasta toiseen muuttaville EU:n kansalaisille ja avustetaan heitä

Ennen päätöstä toiseen EU-maahan muuttamisesta (tai kotimaahan palaamisesta muualla EU:ssa asumisen jälkeen) valtaosa eurooppalaisista etsii tarvitsemaansa tietoa ja apua internetistä pystyäkseen esimerkiksi työskentelemään, opiskelemaan, matkustamaan, asumaan tai viettämään eläkepäiviä toisessa jäsenvaltiossa.⁶⁷ Käytännössä internetissä saatavilla olevia tietoja on usein hankala löytää eivätkä ne ole kattavia, vaan vaikeaselkoisia, virheellisiä tai vanhentuneita taikka ne eivät ole kyseisellä hetkellä saatavilla. Tiedot eivät myöskään aina vastaa käyttäjien tarpeita. Enemmistö eurooppalaisista on sitä mieltä, että toiseen EU-maahan asettuminen ja siellä asuminen olisi helpompaa, jos viranomaiset antaisivat yksilöllisiin tarpeisiin sovitettua tietoa ja neuvontaa keskitettyjen verkkoportaalien kautta ja jos kansalaiset pystyisivät hoitamaan hallinnollisia muodollisuuksia verkossa. Uudella EURES-asetuksella (EU) 2016/589 on jo helpotettu työnhakijoiden ja työnantajien saattamista yhteen rajojen yli.⁶⁸ Myös kansallisten viranomaisten välinen parempi yhteistyö helpottaisi muodollisuuksia.⁶⁹

Komissio sitoutui digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa perustamaan kansalaisia ja yrityksiä varten helppokäyttöisen tietojärjestelmän laajentamalla ja yhdentämällä eurooppalaisia ja kansallisia portaaleja.⁷⁰ Sisämarkkinastrategiassa tuettiin myös yhtä kaikenkattavaa portaalia (Single Digital Gateway), jonka tarkoituksena on tarjota verkossa kaikkea mitä yrittäjät ja kansalaiset tarvitsevat rajat ylittävän liiketoiminnan harjoittamiseen ja/tai toiseen maahan matkustamiseen, toisesta maasta ostamiseen tai toisessa maassa työskentelyyn, opiskeluun tai asumiseen EU:n sisämarkkinoilla. Kaikenkattava portaali perustuisi nykyisiin portaaleihin, yhteyspisteisiin⁷¹ sekä tuki- ja ongelmanratkaisuverkostoihin. Sen tarkoituksena on laajentaa ja parantaa niitä sekä liittää ne yhteen tehokkaammin, jotta kansalaisten ja yritysten saatavilla verkossa olisi laadukasta ja kattavaa tietoa, tehokkaita tuki- ja ongelmanratkaisupalveluita sekä toimivia menettelyitä.

⁶⁶ Vuonna 2014 valtaosa SOLVIT-verkostoa käyttäneiden kansalaisten kohtaamista ongelmista liittyi sosiaaliturvaan ja seuraavaksi useimmin niiden aiheena oli vapaa liikkuvuus. Ks. http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/solvit/index_en.htm

⁶⁷ EU:n kansalaisuutta koskevaan vuoden 2015 julkiseen kuulemiseen vastanneista 73 prosenttia ilmoitti käyttäneensä pääasiallisena tietolähteenään ennen muuttoa toiseen EU-maahan kyseisen maan viranomaisten (myös alueellisten ja paikallisten) verkkosivuja.

⁶⁸ Asetus (EU) 2016/589, annettu 13 päivänä huhtikuuta 2016, työnvälityspalvelujen eurooppalaisesta verkostosta (Eures), liikkuvuuspalvelujen tarjoamisesta työntekijöille ja työmarkkinoiden yhdentymisen tiivistämisestä, EUVL L 107, 22.4.2016, s. 1–28.

⁶⁹ EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen ja yhtä kaikenkattavaa portaalia (Single Digital Gateway) koskeva vuoden 2016 julkinen kuuleminen.

⁷⁰ COM(2015) 192 final.

⁷¹ Esimerkiksi Sinun Eurooppasi, keskitetyt asiointipisteet, tuoteyhteyspisteet ja rakennusalan tuoteyhteyspisteet.

Yhdennetyt digitaaliset sisämarkkinat sisältävät saumattomien, helppokäyttöisten ja käyttäjälähtöisten sähköisen hallinnon palveluiden luomisen ja edelleen kehittämisen niitä kansalaisia varten, jotka haluavat opiskella, työskennellä, elää ja viettää eläkepäiviään tai harjoittaa liiketoimintaa missä tahansa EU:ssa. Komissio tarkastelee myös mahdollisuutta toteuttaa niin sanottu yhden kerran periaate, niin ettei kansalaisten ja yritysten tarvitse toimittaa samoja tietoja hallintoviranomaisille yhtä kertaa enempää.⁷² Tämä vähentäisi entisestään kansalaisiin kohdistuvaa hallinnollista raskautta.⁷³

4.1.2. Karsitaan kansalaisten yleisiin asiakirjoihin liittyvää byrokratiaa

Mennäkseen naimisiin tai saadakseen työpaikan toisessa EU-maassa kansalaiset joutuvat kahlamaan usein läpi kalliita ja pitkäjänteisiä muodollisuuksia. EU:ssa annettiin heinäkuussa 2016 asetus⁷⁴ tähän ongelmaan puuttumiseksi, jotta byrokratiaa saataisiin karsittua ja kansalaisten olisi helpompi muuttaa toiseen EU-maahan. Kun EU-maat ovat ottaneet kaikki tarvittavat toimenpiteet käyttöön,⁷⁵ kansalaiset voivat esittää toisessa jäsenvaltiossa myönnettyjä yleisiä asiakirjoja (esimerkiksi syntymä-, vihki- tai kuolintodistuksia) tarvitsematta hankkia virallista apostille-todistusta asiakirjan aitouden osoittamiseksi. Kansalaisten ei myöskään jatkossa tarvitse toimittaa aina käännöstä yleisestä asiakirjastaan, jos käytetään monikielisiä vakiolomakkeita, jotka komissio viimeistelee yhdessä jäsenvaltioiden kanssa vuonna 2017.

4.1.3. Karsitaan byrokratiaa perheoikeuden alalla

Kun kansainvälisten perheiden määrä EU:ssa kasvaa,⁷⁶ kasvaa myös mahdollisten rajat ylittävien perheoikeudellisten riita-asioiden määrä. Avioerosta, asumuserosta tai kuolemasta johtuvat vaikeudet voivat pahentua omaisuuteen ja vanhempainvastuuseen liittyvien, usein monimutkaisten perheoikeudellisten ongelmien vuoksi. Tällaisten ongelmien ratkaiseminen rajojen yli voi olla vielä monimutkaisempaa ja hankaloittaa EU:n kansalaisten elämää erityisen paljon. Merkittäviä toimia on toteutettu byrokratian karsimiseksi sekä oikeudellisen selkeyden lisäämiseksi ongelmia kohtaavien kansainvälisten perheiden kohdalla. Uusia ehdotuksia on annettu lasten suojelemiseksi rajat ylittävissä perheoikeudellisissa riita-asioissa.

Kansainvälistä perintöoikeutta koskevat säännöt⁷⁷ auttavat kansainvälisiä perheitä määrittämään, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ja mitä lakia heidän perintöönsä sovelletaan esimerkiksi silloin, kun perittävä asui jossain muussa EU-maassa kuin alkuperäisessä kotimaassaan tai jos perittävällä oli perillisiä tai omaisuutta useissa EU-maissa. Kansalaiset hyötyvät eurooppalaisesta perintötodistuksesta, jonka avulla perilliset, testamentinsaajat, testamenttien toimeenpanijat ja pesänhoitajat pystyvät osoittamaan

⁷² EU:n sähköisen hallinnon toimintaohjelmaan 2016–2020 sisältyy yhden kerran periaatteen pilottihanke (COM(2016) 179 final). Ks. myös asetus (EU) N:o 910/2014, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla, EUVL L 257, 28.8.2014, s. 73–114.

⁷³ Hallintoviranomaiset käyttävät hallussaan olevia kansalaisten tai yritysten tietoja pyytämättä niitä uudelleen ainoastaan 48 prosentissa tapauksista.

⁷⁴ Asetus (EU) 2016/1191, annettu 6 päivänä heinäkuuta 2016, kansalaisten vapaan liikkuvuuden edistämiseksi yksinkertaistamalla tiettyjen yleisten asiakirjojen esittämistä Euroopan unionissa koskevia vaatimuksia, EUVL L 200, 26.7.2016, s. 1–136.

⁷⁵ Niillä on tämän toteuttamiseen aikaa kaksi ja puoli vuotta asetuksen voimaantulosta, joka tapahtui 15. elokuuta 2016.

⁷⁶ Kansainvälisten perheiden määrä, arviolta noin 16 miljoonaa, on kasvussa.

⁷⁷ Asetus (EU) N:o 650/2012, annettu 4 päivänä heinäkuuta 2012, toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta, EUVL L 201, 27.7.2012, s. 107–134.

asemansa ja käyttämään oikeuksiaan ja valtuuksiaan eri puolilla EU:ta. Joidenkin kansainvälisten pariskuntien oikeudellinen tilanne on epäselvä avioerossa tai puolison kuollessa, ja tähän liittyvien puutteiden paikkaamiseksi kesäkuussa 2016 hyväksyttiin kaksi asetusta⁷⁸, jotka auttavat sekä naimisissa että rekisteröidyssä parisuhteessa olevia kansainvälisiä pariskuntia hallinnoimaan omaisuuttaan ja jakamaan sen avioerossa tai puolison kuollessa.⁷⁹

Vanhempainvastuuseen liittyviä asioita, kuten huoltajuutta, tapaamisoikeuksia ja vanhemman suorittamaa lapsikaappausta, koskevien voimassa olevien säännösten toimivuuden parantamiseksi komissio ehdotti kesäkuussa 2016 uusia yksinkertaistettuja säännöksiä, jotka hyödyttävät suoraan monia perheitä ja lapsia.⁸⁰ Kun nämä uudet säännökset on hyväksytty, ne nopeuttavat menettelyjä ja minimoivat haitan ja epävarmuuden siten, että lapsen etu otetaan huomioon. Tässä yhteydessä komissio tukee edelleen myös kolmansien maiden liittymistä yksityisoikeuden alaa koskevaan Haagin yleissopimukseen kansainvälisestä lapsikaappauksesta lasten suojelemiseksi vanhemman suorittaman lapsikaappauksen haitallisilta vaikutuksilta.

4.2. Helpotetaan kansalaisten matkustamista, elämistä ja työskentelyä kaikkialla Euroopan unionissa

Enemmistö toiseen EU-maahan muuttavista eurooppalaisista muuttaa opintojen tai työn perässä.⁸¹ Yhä useammat Euroopan nuorista haluavat parantaa taitojaan ja osaamistaan opiskelemalla, työharjoittelulla tai vapaaehtoistyöllä toisessa EU-maassa joko opiskeluaikana tai työuransa alussa. Monet eurooppalaiset uskovat, että kansainvälinen kokemus työharjoittelusta, opinnoista tai vapaaehtoistyöstä voi parantaa heidän mahdollisuuksiaan ja uranäkymiään.⁸²

4.2.1. Lisätään opiskelijoiden, harjoittelijoiden, opettajien ja muiden työntekijöiden mahdollisuuksia

Vuonna 2016 jäsenvaltioiden kanssa uuden osaamishjelman käynnistämiseksi toteutetuilla toimilla edistetään osaamisen kehittämistä ja kohtaamista sekä tuetaan parempaa pätevyyksien tunnustamista. Tällä edistetään työntekijöitä, opiskelijoita ja työharjoittelijoita haittaavien esteiden raivaamista EU:ssa. Julkisten kuulemisten perusteella eurooppalaiset uskovat, että kansainvälisten työkomennus-, oppisopimus- tai työharjoittelupaikkojen välitykseen keskittyvät verkkosivustot auttaisivat nuoria etsimään uusia mahdollisuuksia varsinaisen työn sijaan (tai ennen työuran aloittamista). Opettajien rajat ylittävästä liikkuvuudesta voi olla hyötyä sekä opiskelijoille että opettajille, jotka voivat jakaa hyviä käytäntöjä vertaistensa

⁷⁸ Neuvoston asetukset (EU) 2016/1103, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2016, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevista asioista, EUVL L 183, 8.7.2016, s. 1–29, ja neuvoston asetukset (EU) 2016/1104, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2016, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevista asioista, EUVL L 183, 8.7.2016, s. 30–56.

⁷⁹ Asetuksissa annetaan jäsenvaltioille 30 kuukautta aikaa toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta kansainväliset pariskunnat pystyvät hyötymään asetuksen säännöksistä.

⁸⁰ COM(2016) 411 final.

⁸¹ EU:n kansalaisuutta koskevan vuoden 2015 julkisen kuulemisen mukaan useimmat vastaajista olivat muuttaneet toiseen EU-maahan työhön liittyvistä syistä (66 prosenttia). Lähes sama määrä vastaajia (64 prosenttia) oli muuttanut toiseen EU-maahan opiskelemaan tai vapaaehtoistyöhön.

⁸² EU:n kansalaisuutta koskeva vuoden 2015 julkinen kuuleminen.

kanssa. Opiskelijat hyötyvät myös tilaisuudesta osallistua seminaareihin, joihin kutsutaan työntekijöitä muissa maissa toimivista yrityksistä.⁸³

”School Education Gateway” on verkkoportaali, jonka tarkoituksena on yhdistää opettajat ja muut opetusalan ammattilaiset yli rajojen ja tarjota heille tilaisuuksia jakaa erilaisia toimintamalleja ja käytäntöjä sekä oppia toisiltaan ja kehittyä ammatillisena yhteisönä. ”Teacher Academy” tarjoaa opettajille räätälöityjä verkkokursseja pedagogisten toimintamallien kehittämisen taustaksi eri puolilla Eurooppaa. ”Open Education Europa” -portaali täydentää tätä siten, että sen sisällössä ja keskusteluissa keskitytään digitaalisen teknologian ja materiaalin potentiaaliin parantaa opetusta ja oppimista. Sen tarkoituksena on tarjota foorumi keskustelua, oppimista, jakamista, kysymysten esittämistä ja inspiraation hakemista varten.

Myös ammattipätevyysien alalla uudistetut säännöt tulevat lisäämään EU:n kansalaisten mahdollisuuksia.⁸⁴ Vähintään 21 prosenttia EU:n työvoimasta (50 miljoonaa ihmistä) työskentelee säännellyssä ammatissa.⁸⁵ Yli 20 000 henkilöä, jolla on toisessa EU:n jäsenvaltiossa hankittu ammattipätevyys, sai ammattipätevyytensä tunnustettua toisessa EU-maassa vuonna 2014. Lisäksi viittä ammattia⁸⁶ harjoittavat ammattilaiset ovat voineet tammikuusta 2016 lähtien harjoittaa ammattiaan vapaammin muissa EU-maissa ensimmäisen EU:n laajuisen ammattipätevyysien tunnustamisen sähköisen menettelyn (eurooppalainen ammattikortti) ansiosta. Kortti yksinkertaistaa menettelyjä, joilla ammattipätevyydet tunnustetaan muissa EU-maissa.

4.2.2. *Helpotetaan EU:ssa elämistä ja matkustamista entisestään*

Kun useassa EU-maassa työskennellyt kansalainen jää eläkkeelle ja haluaa selvittää eläke-etuutensa tai kun työntekijä saa maksuja ja etuuksia muissa EU-maissa, voi osallisena olla useita viranomaisia sekä samassa että useammassa maassa. Tämä edellyttää koordinoitua sen selvittämiseksi, mitä sääntöjä asianomaisiin henkilöihin sovelletaan. Koordinoinnin helpottamiseksi ja petosten estämiseksi komissio pyrkii jo nyt yhdessä jäsenvaltioiden kanssa mahdollistamaan **sosiaaliturvaviranomaisten** välisen rajat ylittävän sähköisen tietojenvaihdon.⁸⁷

Pankkitilit ovat välttämättömiä kaikille kansalaisille, jotta nämä voivat vastaanottaa palkat, eläkkeet ja etuudet sekä maksaa laskunsa. Joillakin kansalaisilla, kuten opiskelijoilla ja lyhytaikaisilla työntekijöillä, on kuitenkin vaikeuksia avata pankkitili toisessa EU-maassa. Kaikilla EU:n kansalaisilla on ollut taloudellisesta tilanteestaan riippumatta 18. syyskuuta 2016 lähtien oikeus avata pankissa **perustili**⁸⁸, vaikeivät he asuisi siinä EU-maassa, jossa

⁸³ Ks. edellinen alaviite.

⁸⁴ Direktiivi 2013/55/EU, annettu 20 päivänä marraskuuta 2013, ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun direktiivin 2005/36/EY ja hallinnollisesta yhteistyöstä sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmässä annetun asetuksen (EU) N:o 1024/2012 (IMI-asetus) muuttamisesta, EUVL L 354, 28.12.2013, s. 132–170.

⁸⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/2015/regulated_professions_20151126.pdf

⁸⁶ Yleissairaanhoidosta vastaavat sairaanhoitajat, fysioterapeutit, proviisorit, kiinteistönvälittäjät ja vuoristopäät.

⁸⁷ Tietojenvaihto toteutetaan tietojärjestelmän kehittämistä koskevalla sosiaaliturvan sähköisen tiedonvaihdon hankkeella.

⁸⁸ Direktiivi 2014/92/EU, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta, maksutilien siirtämisestä ja mahdollisuudesta käyttää perusmaksutilejä, EUVL L 214, 28.8.2014, s. 214–246.

pankki sijaitsee.⁸⁹ Vaikka asiassa on edistytty merkittävästi viime vuosina, lisätoimia tarvitaan, jotta vakuutusten, kiinnelainojen ja muiden lainojen kaltaisia rahoituspalveluita, joilla on niin ikään suuri merkitys EU:n kansalaisten arkipäivän elämässä, voidaan ostaa ja myydä EU:ssa rajojen yli vaikeuksitta.⁹⁰ Tarkoitus on ehdottaa vähittäisrahoituspalveluita koskevaa toimintasuunnitelmaa, jotta kansalaiset voisivat hyötyä paremmista tuotteista ja heillä olisi enemmän valinnanvaraa iästä, osaamisesta ja asuinmaasta riippumatta.

EU:n lainsäädäntö auttaa kansalaisia saamaan lääkinnällistä hoitoa toisessa EU-maassa sekä saamaan korvauksen tähän liittyvistä kuluistaan. Potilaiden kannalta EU:n lainsäädäntö merkitsee suurempaa valinnanvaraa terveydenhuollon palveluissa, enemmän tietoa ja lääkemääräysten tunnustamisen helpottumista muissa valtioissa. Kansalaisten tietoisuus oikeudesta valita toisessa EU-maassa tarjottavia **terveydenhuollon palveluita** on edelleen vähäistä.⁹¹ Alle kaksi kymmenestä kansalaisesta katsoo saaneensa tietoa tämän alan oikeuksistaan,⁹² joten komissio tekee tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden ja niiden kansallisten yhteyspisteiden kanssa lisätäkseen kansalaisten tietoutta oikeudesta käyttää terveydenhuollon palveluita rajojen yli.

Eurooppalaiset tekivät 214 miljoonaa rajat ylittävää matkaa toisiin EU-maihin vuonna 2014. Monet EU:n kansalaiset **matkustavat** EU-maiden välillä työn vuoksi tai käyvät työssä toisessa EU-maassa. EU:n laajuiset multimodaalista matkustamista koskevat tiedot auttaisivat EU:n kansalaisia suunnittelemaan tällaisia matkoja. Tällä hetkellä multimodaalinen matka Euroopan poikki on hankala ja aikaa vievä, etenkin henkilöautolla matkustamiseen verrattuna. Matkan suunnitteleminen kotiovelta määränpäähän edellyttää monien eri matkatietopalveluiden yhdistämistä, eivätkä matkustajat pysty aina selvittämään ongelmia tehokkaasti niiden ilmaantuessa. Multimodaalista matkustamista koskevissa tiedoissa matkustajille olisi annettava ihannetapauksessa valittavaksi monia erilaisia matkavaihtoehtoja, kuten nopein ja halvin reitti, ympäristöystävällisin reitti ja liikuntarajoitteisille esteettömin reitti. Tietoa olisi annettava myös myöhästymistapauksissa maksettavista korvauksista.

Kansalaisilla on EU:ssa suojanaan monia **matkustajien oikeuksia**, matkustivatpa he lentäen, junalla, laivalla tai linja-autolla. Liikuntarajoitteisilla ja/tai vammaisilla henkilöillä matkanteko on kuitenkin usein hankalampaa. Enemmistö eurooppalaisista on sitä mieltä, että EU:n pitäisi auttaa tarjoamaan tai tukemaan liikenneinfrastruktuurin, kuten lentoasemien, rautatieasemien ja linja-autoasemien, esteettömyyttä ja että esteettömyyttä koskevia tietoja olisi annettava esimerkiksi yhtiöiden verkkosivuilla. Rautatieliikenteen matkustajien oikeuksia koskevasta voimassa olevasta EU:n lainsäädännöstä tehdyssä komission arvioinnissa⁹³ eriteltiin yksittäisiä parannettavia aloja sekä lainsäädännön säännöksiin ja niiden soveltamiseen liittyviä huolenaiheita. Komissio pohtiikin erilaisia vaihtoehtoja tilanteen parantamiseksi.

Painopisteet vuosina 2017–2019: helpotetaan kansalaisten matkustamista, elämistä ja työskentelyä kaikkialla Euroopan unionissa

⁸⁹ Myös vammaisilla henkilöillä voi olla vaikeuksia päästä käyttämään pankkipalveluita. Komission vuonna 2015 esittämällä esteettömyyttä koskevaa eurooppalaista säädöstä koskevalla ehdotuksella pyritään parantamaan tuotteiden ja palveluiden saavutettavuutta lähentämällä esteettömyysvaatimuksia EU:ssa (COM(2015) 615 final).

⁹⁰ *Vihreä kirja finanssialan vähittäispalveluista* (COM(2015) 630 final).

⁹¹ COM(2015) 421 final.

⁹² Vain yksi kymmenestä tietää, että kansallisia yhteyspisteitä on perustettu tarjoamaan potilaille tietoa näiden oikeuksista sekä laatuun ja turvallisuuteen liittyvistä asioista.

⁹³ COM(2013) 587 final.

Komissio aikoo seuraavaa:

1. Annetaan ehdotus **yhden kaikenkattavan portaalin** (Single Digital Gateway) perustamisesta, jotta kansalaisilla olisi verkossa helposti saatavilla olevia tietoja, neuvoja ja ongelmanratkaisupalveluita sekä mahdollisuus hoitaa hallinnollisia menettelyjä verkossa rajat ylittävissä tilanteissa, yhdistämällä asiaankuuluva EU:n ja jäsenvaltioiden sisältö ja palvelut saumattomalla, helppokäyttöisellä ja käyttäjälähtöisellä tavalla. Arvioidaan lisäksi mahdollisuutta karsia kansallisessa hallinnossa esiintyvää byrokratiaa siten, että kansalaisia pyydetään toimittamaan tietonsa vain kerran.
2. Helpotetaan ja edistetään entisestään **EU:n laajuista multimodaalista matkustamista**, jotta EU:n kansalaisten liikkuvuudesta tulee tehokkaampaa ja matkustajille helpompaa, määrittämällä EU:n laajuiset multimodaalista matkustamista koskevat tietopalvelut sekä parantamalla järjestelmien ja palveluiden yhteentoimivuutta ja yhteensopivuutta.

5. VAHVISTETAAN TURVALLISUUTTA JA EDISTETÄÄN YHDENVERTAISUUTTA

5.1. Puututaan turvallisuusuhkiin ja suojellaan kansalaisia

Euroopalla on edessään monimutkaisia, usein rajat ylittäviä turvallisuusuhkia, ja valtaosa eurooppalaisista uskoo, että niihin puuttumiseksi tarvitaan lisää EU:n yhteisiä toimia.⁹⁴ Myös EU:n kansalaisten arvostama EU:n sisäinen vapaa liikkuvuus edellyttää toimenpiteitä ulkorajojen turvaamiseksi sekä rikollisuuden torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Lisäksi Schengen-alue on mahdollistanut sisärajojen ylittämisen ilman henkilötarkastuksia, mikä on helpottanut ja lisännyt EU:n kansalaisten välistä vuorovaikutusta. Turvallisuuden ylläpitäminen avoimessa Euroopassa on kuitenkin ollut viime vuosina erittäin haasteellista.

5.1.1. Puututaan turvallisuusuhkiin oikeuden ja perusoikeuksien alalla keskinäisen luottamuksen pohjalta

Euroopan turvallisuusagendan⁹⁵ toteuttaminen, toimivan ja todellisen turvallisuusunionin⁹⁶ perustaminen ja EU:n ulkorajojen suojelun vahvistaminen voivat tarjota riittävän, realistisen ja konkreettisen vastauksen kansalaisten turvallisuushuoliin Euroopan unionin arvoja sekä perusoikeuksia ja -vapauksia täysimääräisesti kunnioittaen.

Euroopan komissio on jo toteuttanut aloitteita ja tulee ehdottamaan lisää uusia aloitteita Euroopan turvallisuusjärjestelmän päivittämisen, nykyaikaistamisen ja yhteentoimivuuden tukemiseksi (**eurooppalainen rikosrekisteritietojärjestelmä (ECRIS)**⁹⁷, **EU:n matkustustieto- ja lupajärjestelmä (ETIAS)**⁹⁸, aseiden salakuljettamista koskeva aloite sekä Schengenin tietojärjestelmän (SIS) ja matkustajarekisterin (PNR) päivittäminen). Näiden aloitteiden keskiössä on kansalaisten turvallisuus, ja niillä pyritään parantamaan asiaankuuluvien toimijoiden keskinäistä luottamusta unionissa, vahvistamaan operatiivista

⁹⁴ Näkemykset ja odotukset, terrorismin ja radikalisoitumisen torjunta, Euroopan parlamentin erityiseurobarometri ”Eurooppalaiset 2016” (kesäkuu 2016).

⁹⁵ COM(2015) 185 final.

⁹⁶ Euroopan turvallisuusagendan valjastaminen terrorismin torjuntaan ja toimivan ja todellisen turvallisuusunionin perustamisen valmisteluun (COM(2016) 230 final).

⁹⁷ COM(2016) 7 final.

⁹⁸ COM(2016) 731 final.

rajat ylittävää yhteistyötä kansallisten lainvalvontaviranomaisten välillä ja takaamaan parempi ja älykkäämpi tietojen ja tiedustelutietojen vaihto ja käyttö kaikilla tasoilla terrorismin uhkaan puuttumiseksi.

Komissio hyväksyi joulukuussa 2016 **asiakirjaturvallisuutta koskevan toimintasuunnitelman**⁹⁹, johon sisältyy toimia matkustusasiakirjojen turvallisuuden parantamiseksi. Yksi toimista liittyy jäsenvaltioiden myöntämien **kansallisten henkilökorttien** sekä toisessa jäsenvaltiossa oleskeleville EU:n kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettyjen **oleskelulupien** väärentämiseen ja niillä tehtyihin petoksiin. EU:ssa asuvilla tai matkustavilla EU:n kansalaisilla ja heidän perheenjäsenillään voi todella olla näiden asiakirjojen käyttöön liittyviä ongelmia.¹⁰⁰ Tällä hetkellä tällaisia kortteja ja asiakirjoja on monenlaisia, ja myös niiden turvaominaisuuksien taso vaihtelee merkittävästi, mikä aiheuttaa kansalaisille käytännön hankaluuksia. Turvallisemmat ja helposti tunnistettavat henkilökortit ja oleskeluluvat helpottaisivat EU:n kansalaisuuteen liittyvien oikeuksien käyttämistä. Rajaviranomaisten ja muiden viranomaisten sekä erilaisten yritysten (kuten myymälöiden, pankkien ja julkisten laitosten) olisi helpompi hyväksyä tällaiset asiakirjat. Samalla pienennettäisiin petosten ja väärennosten vaaraa. Tästä näkökulmasta käsin komissio arvioi parhaillaan erilaisia toimintapoliittisia vaihtoehtoja, myös mahdollista turvaominaisuuksien yhdenmukaistamista, jotta kansalaisten kohtaamista käytännön ongelmista voitaisiin päästä eroon ja kansalaisten vapaa liikkuvuus helpottuisi.¹⁰¹

5.1.2. Suojellaan EU:n kansalaisia ulkomailla

Kriisitilanteet ja henkilökohtaiset hätätilanteet ulkomailla voivat saattaa kotimaansa viranomaisten tavoittamattomissa olevat kansalaiset erityiseen vaaraan ja ahdinkoon. EU:n oikeus konsuliviranomaisten antamaan suojeluun¹⁰² on arvokas lisä EU:n kansalaisille, jotka tarvitsevat apua EU:n ulkopuolisessa maassa, jossa heidän omalla kotimaallaan ei ole edustusta. Komission vuonna 2011 antaman ehdotuksen perusteella 20. huhtikuuta 2015 hyväksyttiin direktiivi¹⁰³, jolla selkiytetään, milloin ja miten EU:n kansalaiset voivat saada apua ja miten EU-maiden olisi koordinoitava toimiaan ja tehtävä yhteistyötä keskenään sekä unionin kanssa edustusta vailla olevien EU:n kansalaisten tehokkaan suojelun varmistamiseksi. Jäsenvaltioilla on toukokuuhun 2018 asti aikaa panna nämä säännökset täytäntöön. Komissio tukee jäsenvaltioita niiden pyrkimyksissä varmistaa direktiivin asianmukainen ja ajallaan tapahtuva täytäntöönpano. Samalla se jatkaa suostumuslausekkeista neuvottelua ja niiden sisällyttämistä muutamien kolmansien maiden kanssa tehtyihin kahdenvälisiin sopimuksiin sen varmistamiseksi, että kyseiset kolmannet maat hyväksyvät niiden EU-maiden antaman avun, joilla on edustusto, edustusta vailla olevien muiden EU-maiden kansalaisille.

Konsuliviranomaisten antama suojelu sisältää avun pidätyksen tai vangitsemisen yhteydessä tai vakavan onnettomuuden tai sairauden sattuessa. Useimmiten EU:n kansalaiset tarvitsevat apua EU:n ulkopuolella kuitenkin siksi, että heidän passinsa on varastettu, kadonnut, tuhoutunut tai ei ole väliaikaisesti saatavilla. Tällöin he tarvitsevat tilapäisen

⁹⁹ COM(2016) 790 final.

¹⁰⁰ Katsaus Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2013.

¹⁰¹ *Lisää turvallisuutta liikkuvuuden maailmassa: parannuksia tiedonvaihtoon terrorismin torjumiseksi ja vahvemmat ulkorajat* (COM(2016) 602 final) ja COM(2016) 790 final.

¹⁰² Tämä taataan SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja 23 artiklan toisessa kohdassa.

¹⁰³ Direktiivi (EU) 2015/637 yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä edustusta vailla oleville unionin kansalaisille kolmansissa maissa annettavan konsuliviranomaisten suojelun helpottamiseksi ja päätöksen 95/553/EY kumoamisesta, EUVL L 106, 24.4.2015, s. 1–13.

matkustusasiakirjan voidakseen palata takaisin kotiin.¹⁰⁴ EU:n nykyiset voimassa olevat säännökset, joissa vahvistetaan tilapäisten matkustusasiakirjojen yhteinen malli, ovat vuodelta 1996.¹⁰⁵ Niitä on siis nykyaikaistettava.¹⁰⁶ Osa jäsenvaltioista ei käytä yhteistä mallia turvallisuussyistä. Komissio tutkii mahdollisuutta nykyaikaistaa **edustusta vailla olevien EU:n kansalaisten tilapäisiä matkustusasiakirjoja koskevia säännöksiä**, yhtenäisen mallin mukaisen EU:n tilapäisen matkustusasiakirjan turvaominaisuudet mukaan lukien. Tarkoituksena on taata, että kansalaiset voivat käyttää tehokkaasti oikeutta konsuliviranomaisten antamaan suojeluun.

EU:n kansalaiset ja heidän EU:n ulkopuolisen maan kansalaisia olevat perheenjäsenensä saattavat myös joutua tilanteeseen, joissa he ovat edustusta vailla ja tarvitsevat apua toisen EU-maan viranomaisilta EU:n sisällä matkustaessaan. Tällä hetkellä direktiivi ei kata tällaisia tilanteita, joten komissio arvioi **EU:n sisällä ahdinkoon joutuvien edustusta vailla olevien EU:n kansalaisten** tilannetta ja määrittää, tarvitaanko heidän suojelemisensa varmistamiseksi jonkinlaisia toimia.¹⁰⁷

5.2. Suojellaan kaikkia kansalaisia ja edistetään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä

5.2.1. Suojellaan ja tuetaan uhreja ja todistajia

Miljoonat ihmiset joutuvat EU:ssa joka vuosi rikoksen uhriksi. EU:n lainsäädännöllä pyritään varmistamaan, että kaikilla rikoksen uhriksi joutuneilla on tietyt perusoikeudet riippumatta siitä, missä EU:n alueella rikos on tapahtunut tai rikosoikeudelliset menettelyt käydään. EU:n kansalaisten mahdollisuus **oikeussuojakeinojen käyttämiseen on nyt myös parantunut**, kun parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet syyttömyysolettamaa, lapsia koskevia takeita ja oikeusapua rikosoikeudellisissa menettelyissä koskevia säädöksiä. Komissio jatkaa tilanteen seuraamista sen varmistamiseksi, että EU:n säännökset, etenkin vuonna 2012 annettu uhrien oikeuksia koskeva direktiivi¹⁰⁸ ja vuonna 2011 annettu ihmiskaupan vastainen direktiivi¹⁰⁹, pannaan asianmukaisesti täytäntöön niin, että uhrit voivat luottaa täysin oikeuksiensa toteutumiseen käytännössä.

Erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan kohdalla lähes kaikki eurooppalaiset (96 prosenttia) ovat sitä mieltä, ettei naisiin kohdistuvaa perheväkivaltaa voida hyväksyä¹¹⁰, mutta se on silti yleistä. Komissio käynnistää tiiviin toimintavuoden viedäkseen eteenpäin sitoumustaan poistaa kaikki naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan muodot ja vähentää sukupuolten

¹⁰⁴ Tilapäisen matkustusasiakirjan myöntäminen on käytännössä yleisin avun muoto, jota toinen jäsenvaltio antaa edustusta vailla olevalle EU:n kansalaiselle (yli 60 prosenttia kaikista tapauksista).

¹⁰⁵ Neuvostossa kokoontuneiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätös, tehty 25 päivänä kesäkuuta 1996, EYVL L 168, 6.7.1996, s. 4–11.

¹⁰⁶ Myös SEUT-sopimuksen 23 artiklan toisen kohdan ja direktiivin (EU) 2015/637 voimaantulon vuoksi.

¹⁰⁷ Konsuliviranomaisten antamaa suojelua koskevia EU:n määräyksiä ja säännöksiä (SEUT-sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan c alakohta ja 23 artikla sekä direktiivi (EU) 2015/637) sovelletaan ainoastaan EU:n ulkopuolella.

¹⁰⁸ Direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57–73.

¹⁰⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU, annettu 5 päivänä huhtikuuta 2011, ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta, EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1–11.

¹¹⁰ Erityiseurobarometri 449 – Sukupuolittunut väkivalta – marraskuu 2016.

eriarvoisuutta.¹¹¹ Se pyrkii yhdistämään kaikki toimet eri puolilla EU:ta ja saamaan kaikki sidosryhmät (jäsenvaltiot, asiaankuuluvat ammattilaiset ja kansalaisjärjestöt) mukaan torjumaan yhdessä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Komissio valmistelee myös unionin liittymistä Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus).

5.2.2. Edistetään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä

Vaikka syrjinnästä on pyritty pääsemään eroon, jonkin muotoista syrjintää tai häirintää kokeneiden eurooppalaisten määrä on kasvanut selvästi vuodesta 2012 lähtien.¹¹² Muun muassa ikään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvalta syrjinnältä suojelemisessa olevien puutteiden paikkaamiseksi ja tasa-arvoisten toimintaedellytysten varmistamiseksi kaikkialla unionissa on olennaisen tärkeää saada neuvottelut ehdotetusta monialaisesta syrjinnän vastaisesta direktiivistä¹¹³ päätökseen.

Kaikilla tasoilla toteutettujen toimien ansiosta EU:n **sukupuolten tasa-arvoa** koskevat toimenpiteet ovat parantaneet monien Euroopan kansalaisten elämää.¹¹⁴ Joillakin aloilla, esimerkiksi palkoissa, on kuitenkin edelleen parantamisen varaa. Joulukuussa 2015 hyväksytyssä *Strategisessa sitoutumisessa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019* esitetään kattava kuvaus kaikista naisten ja miesten välisen tasa-arvon vahvistamiseksi toteutetuista toiminnoista.¹¹⁵ Lisäksi komissio kiinnittää joka vuosi talouspolitiikan EU-ohjausjakson yhteydessä paljon huomiota tarpeeseen puuttua sukupuolten eriarvoisuuteen.¹¹⁶ Myös EU:n varoilla on keskeinen merkitys: arvioiden mukaan vuosina 2014–2020 sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin käytetään noin 5,85 miljardia euroa.

Komissio sitoutui vuoden 2017 työohjelmassaan¹¹⁷ ehdottamaan sosiaalisten oikeuksien pilaria ja esittämään siihen liittyviä aloitteita, joilla pyritään esimerkiksi voittamaan työssä käyvien perheiden työ- ja perhe-elämän yhdistämiseen liittyvät haasteet.¹¹⁸

Komissio on sitoutunut toimiin myös **homo- ja biseksuaalisten sekä trans- ja intersukupuolisten henkilöiden (hlbti) yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden** edistämisen alalla.¹¹⁹ Komissio on esittänyt hlbti-henkilöiden yhdenvertaisuuden

¹¹¹ http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-3945_fi.htm

¹¹² Erityiseurobarometri 437 – Syrjintä EU:ssa 2015 – lokakuu 2015.

¹¹³ KOM(2008) 426 lopullinen.

¹¹⁴ Eurooppalaisilla on tästä hyvin vahvat mielipiteet: 76 prosenttia on sitä mieltä, että sukupuolten eriarvoisuuteen puuttuminen olisi otettava painopisteeksi (erityiseurobarometri 428 – Sukupuolten välinen tasa-arvo – maaliskuu 2015).

¹¹⁵ SWD(2015) 278 final.

¹¹⁶ Vastikään julkistetussa vuotuisessa kasvuselvytyksessä painotetaan voimakkaasti sukupuolten välisiä työllisyys- ja palkkaeroja. Nämä asiat nousivat näkyvästi esille myös EU-ohjausjakson maaportteissa ja maakohtaisissa suosituksissa.

¹¹⁷ COM(2016) 710 final.

¹¹⁸ Vanhemmuus vaikuttaa työhön edelleen selvästi enemmän naisilla kuin miehillä, ja monet naiset – erityisesti äidit – tekevät taitotasoaan alemmaa työtä, jos käyvät työssä lainkaan. Eurostatin tilastojen mukaan naisten osallistuminen työmarkkinoille oli 63,5 prosenttia vuonna 2014, mikä jää 11,5 prosenttia Eurooppa 2020 -strategiassa tavoitteeksi asetetusta naisten ja miesten 75 prosentin kokonaistyöllisyysasteesta.

¹¹⁹ Tämän ryhmän sosiaalisen hyväksynnän puutetta kuvaavat luvut ovat hälyttäviä: 65 prosenttia vastaajista hyväksyi sen (54 prosenttia piti tilannetta mukavana, 11 prosentille asialla ei ollut väliä), että korkeimpaan poliittiseen virkaan äänestettäisiin homo, lesbo tai biseksuaali, ja 21 prosenttia piti tällaista tilannetta epämuukavana (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/thematic_factsheet_lgbt_en.pdf).

edistämiseksi Euroopassa luettelon vuosina 2016–2019 toteutettavista toimista kaikilla hlbtihenkilöiden kannalta olennaisilla politiikanaloilla eli syrjimättömyyden, koulutuksen, työllisyyden, terveyden, turvapaikka-asioiden, vihapuheiden ja -rikosten, laajentumisen ja ulkopolitiikan alalla.

Komissio uusii myös kehotuksensa siitä, että **romanien** taloudellista ja sosiaalista **integraatiota** on sitouduttava parantamaan EU:ssa. Eurooppa 2020 -strategiaan liittyvän vuoropuhelun¹²⁰ yhteydessä komissio painottaa, että romanien osallistamiseksi on toteutettava lisää toimia ja että Euroopan unionin toimielimet ja kaikki jäsenvaltiot ovat yhteisesti vastuussa tämän saavuttamisesta.¹²¹

Enemmistö eurooppalaisista pitää syrjintänä myös sitä, että vammaisilla ja ikääntyneillä on vain vähän tai ei lainkaan mahdollisuutta saada käyttöönsä tavaroita ja palveluita.¹²² Alati digitalisoituvassa maailmassa¹²³ kaikkien EU:n kansalaisten **verkkoon pääsyn** edistäminen on komissiolle keskeinen painopiste digitaali-strategiassa 2020 sekä digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa. Kansalaisten verkkopalveluihin on tärkeää liittää oletusarvoisesti turvaverkkoja heikommassa asemassa olevia EU:n kansalaisia varten.¹²⁴

Painopisteet vuosina 2017–2019: vahvistetaan turvallisuutta ja edistetään yhdenvertaisuutta

Komissio aikoo seuraavaa:

1. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä viimeistellään selvitys EU:n toimintapoliittisista vaihtoehtoista EU:n kansalaisten **henkilökorttien** ja toisessa EU-maassa asuvien EU:n kansalaisten ja heidän EU:n ulkopuolisen maan kansalaisia olevien perheenjäsentensä **oleskelulupien** turvallisuuden parantamiseksi.¹²⁵ Komissio arvioi seuraavaksi toteutettavia toimia, vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia antaakseen mahdollisesti säädösehdotuksen vuoden 2017 loppuun mennessä.
2. Vuonna 2017 arvioidaan, miten nykyaikaistaa **edustusta vailla olevien EU:n kansalaisten tilapäisiä matkustusasiakirjoja** koskevia säännöksiä, EU:n yhtenäisen asiakirjamallin turvaominaisuudet mukaan lukien, jotta kansalaiset voivat käyttää tehokkaasti oikeuttaan konsuliviranomaisten antamaan suojeluun.
3. Toteutetaan vuonna 2017 **naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen kampanja**, tuetaan aktiivisesti unionin liittymistä **Istanbulin sopimukseen** jäsenvaltioiden rinnalla ja esitetään ehdotuksia työssä käyvien perheiden **työ- ja perhe-elämän yhdistämiseen** liittyvien haasteiden voittamiseksi.

¹²⁰ http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm

¹²¹ Komission vuonna 2016 hyväksymässä kertomuksessa, jossa arvioidaan romanien integraatiota edistäviä kansallisia strategioita koskevan EU:n puitekehyksen ja jäsenvaltioissa toteutettavista romanien integraatiota edistävästä tuloksellisista toimenpiteistä annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanoa, asetetaan tämän alan toiminnan painopisteet, joihin kuuluvat esimerkiksi toimien toteuttaminen syrjinnän vastaisen lainsäädännön täysimääräisen noudattamisen varmistamiseksi, romanien integroinnin tukeminen jäsenvaltioissa sekä kaikkien sidosryhmien osallistumisen ja EU:n tasolla käytävän vuoropuhelun edistäminen.

¹²² Eurobarometer Special report – Discrimination in the EU 2012.

¹²³ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-egovernment-report-2015-shows-online-public-services-europe-are-smart-could-be-smarter>

¹²⁴ ”Future-proofing e-Government for a Digital Single Market – Final insight Report: June 2015”, s. 65. Ks. julkishallinnon elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta myös <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/web-accessibility>

¹²⁵ COM(2016) 790 final.

4. Toteutetaan toimia **hlbti-henkilöiden** sosiaalisen hyväksynnän parantamiseksi kaikkialla EU:ssa toteuttamalla luetteloon kootut toimet, joilla edistetään hlbti-henkilöiden yhdenvertaisuutta, ja tuetaan aktiivisesti ehdotetusta monialaisesta **syrjinnän vastaisesta direktiivistä** käytävien neuvottelujen loppuun saattamista.¹²⁶

6. PÄÄTELMÄT

Komissio on ottanut tätä katsausta laatiessaan huomioon niitä kokemuksia ja näkemyksiä, joita Euroopan kansalaiset ovat esittäneet erilaisissa laaja-alaisissa kuulemisissa. Se on kuunnellut EU:n kansalaisten tarpeita ja niitä ongelmia, joita nämä ovat kohdanneet käyttäessään itselleen kuuluvia oikeuksia arkipäivän elämässään. Komissio on laatinut vuosien 2017–2019 painopisteet tältä pohjalta sen takaamiseksi, että kansalaiset pystyvät hyödyntämään EU-oikeuksiaan sekä EU:sta koituvia käytännön etuja täysimääräisesti.

Unionin kansalaisten tietämys ja demokratiaan osallistuminen ovat ratkaisevan tärkeitä etenkin, kun Euroopan parlamentin vaalit ovat pian käsillä. Komission mielestä unionin demokratian syventämiseksi olisi toteutettava lisätoimia.

EU:n kansalaisuuteen liittyvässä komission toiminnassa painotetaan jatkossakin niitä keskeisiä aloja, jotka vaikuttavat kaikkein suurimmin Euroopan kansalaisten hyvinvointiin:

- vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen tiedotuksen, neuvonnan ja demokraattisen osallistumisen avulla;
- kansalaisten suojeleminen, yhdenvertaisen kohtelun turvaaminen EU:ssa ja suoran tuen antaminen;
- arkipäivän elämän helpottaminen tarjoamalla vaivattomasti verkossa saatavilla olevaa tietoa, neuvontaa, ongelmanratkaisupalveluja ja hallinnollisia menettelyjä, karsimalla byrokratiaa, suojelemalla kuluttajia, työntekijöitä ja opiskelijoita sekä raivaamalla muita esteitä oikeuksien käyttämisen tieltä.

Tällaisen ohjelman laatiminen ja toteutus ei kuulu yksin komissiolle, vaan se on koko unionin yhteinen tehtävä.

Komissio sitoutuu täysimääräisesti takaamaan EU:n kansalaisuuden tosiasiallisen toteutumisen käytännössä ja tekee yhteistyötä muiden EU:n toimielinten, jäsenvaltioiden, paikallisten ja alueellisten viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan ja – mikä tärkeintä – itse kansalaisten kanssa, jotta tässä onnistutaan.

¹²⁶ Ks. puheenjohtaja Junckerin poliittiset suuntaviivat.

LIITE

EU:n kansalaisuutta koskevan vuoden 2013 katsauksen seuranta: 12 toimenpiteen toteuttamisessa edistyminen

EU:n kansalaisuutta koskevassa vuoden 2013 katsauksessaan komissio määrittä 12 toimenpidettä EU:n kansalaisten elämän parantamiseksi ja EU-oikeuksien käyttämisen tiellä olevien esteiden raivaamiseksi. Tässä liitteessä esitellään keskeiset toimet, jotka komissio on toteuttanut vuonna 2013 antamiensa sitoumusten täyttämiseksi.

Toimenpide 1: Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan asetuksen tarkistaminen ja kansalaisten työnhaun helpottaminen toisessa EU-maassa

EU:n sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevilla säännöksillä suojellaan kansalaisten oikeuksia sosiaaliturvaan heidän muuttaessaan jäsenvaltiosta toiseen. Säännöksillä varmistetaan esimerkiksi, että henkilöllä voi olla vakuutus vain yhdessä maassa kerrallaan, että hänen vakuutuskautensa voidaan laskea yhteen toisessa maassa täyttyneiden vakuutuskausien kanssa ja että etuuksia voidaan maksaa toisessa EU-maassa.

Saatuun koottua kansalaisten näkemyksiä asiasta kahdella kuulemisella (jotka kestivät joulukuusta 2012 maaliskuuhun 2013 ja heinäkuusta lokakuuhun 2015) komissio ehdotti 13. joulukuuta 2016 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevien asetusten¹²⁷ tarkistamista sen varmistamiseksi, että kyseiset säännökset ovat edelleen tarkoituksenmukaisia, selkeitä ja oikeudenmukaisia ja edistävät syvempien, toimivampien ja oikeudenmukaisempien Euroopan työmarkkinoiden luomista. Asetusten tarkistamisen ansiosta jäsenvaltiot pystyvät paremmin ehkäisemään ja torjumaan petoksia ja väärinkäytöksiä sekä varmistamaan samalla, ettei työntekijöiden vapaa liikkuvuus vaarannu. Tältä kannalta kyseisellä aloitteella helpotetaan kansalaisten mahdollisuutta käyttää oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen varmistamalla, että sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen tapahtuu tehokkaasti ja toimivalla tavalla.

Asetuksia tarkistettaessa päivitetään yhteensovittamissäännöksiä työttömyysetuuksien, pitkäaikaishoidon, työvoiman ulkopuolella olevien kansalaisten sosiaalietuuksien saannin ja työntekijöiden toiseen jäsenvaltioon työhön lähettämisen osalta. Ehdotuksen mukaan työnhakijat voivat viedä työttömyysetuutensa mukanaan toiseen jäsenvaltioon vähintään kuudeksi kuukaudeksi nykyisten kolmen kuukauden sijaan. Näin työnhakijoilla on paremmat mahdollisuudet löytää töitä, ja näin voidaan puuttua EU:n laajuiseen työttömyyteen ja kohtaanto-ongelmiin. Uuteen säännökseen yhdistetään vahvistettu yhteistyömekanismi, jolla tuetaan työtä etsiviä työnhakijoita, mikä lisää heidän todennäköisyyttään päästä takaisin työmarkkinoille.

¹²⁷ Asetus (EY) N:o 883/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta, EUVL L 166, 30.4.2004, s. 1–123, ja asetus (EY) N:o 987/2009, annettu 16 päivänä syyskuuta 2009, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä, EUVL L 284, 31.10.2009, s. 1–42. COM(2016) 815 final.

Toimenpide 2: Autetaan nuoria EU:n kansalaisia kehittämään taitojaan ja siirtymään työmarkkinoille harjoittelun laatupuitteet laatimalla

Neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2014 komission ehdotuksesta harjoittelun laatupuitteet¹²⁸, joiden ansiosta työharjoittelijat pystyvät hankkimaan laadukasta työkokemusta turvallisissa ja oikeudenmukaisissa olosuhteissa ja lisäämään näin mahdollisuuksiaan löytää hyvälaatuinen työpaikka. Komissio kuuli monia sidosryhmiä, myös pienyrityksiä, sen varmistamiseksi, ettei laatupuitteista tulisi liian määrääviä eikä liian raskaita. Laatupuitteilla lisätään työharjoitteluun liittyvien olosuhteiden läpinäkyvyyttä esimerkiksi vaatimalla, että työharjoittelun perustaksi on laadittava kirjallinen työharjoittelusopimus. Komissio seuraa laatupuitteiden täytäntöönpanoa kaikissa jäsenvaltioissa.

Lisäksi komissio avasi ”Eka Eures-työpaikka” -verkkosivuston nuorten EU:n kansalaisten taitojen kehittämisen ja työmarkkinoille siirtymisen tukemiseksi. Alkuvaiheessa ”Eka Eures-työpaikka” -sivustolla pyritään lisäämään 5 000 henkilön rajat ylittävää liikkuvuutta.¹²⁹ Verkkosivusto auttaa 18–35-vuotiaita nuoria etsimään Euroopan talousalueella työpaikkaa, työharjoittelupaikkaa tai oppisopimuspaikkaa toisesta maasta. Myös työnantajat voivat etsiä sopivia ehdokkaita toisesta EU-maasta vaikeasti täytettäviin työpaikkoihin.

Toimenpide 3: Pyritään ratkaisuihin muussa EU-maassa kuin kotimaassaan asuvien EU:n kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä kohtaamien, jäsenvaltioiden myöntämiin henkilöllisyystodistuksiin ja oleskelulupiin liittyvien esteiden poistamiseksi

Komissio käynnisti vuoden 2015 lopulla kattavan selvityksen henkilökorteista ja oleskeluluvista, joita jäsenvaltiot myöntävät omille kansalaisilleen sekä alueellaan asuville liikkuville EU:n kansalaisille ja näiden perheenjäsenille.¹³⁰

Komissio hyväksyi 8. joulukuuta 2016 asiakirjaturvallisuutta koskevan toimintasuunnitelman, jossa esitetään toimia matkustusasiakirjojen turvallisuuden, myös jäsenvaltioiden myöntämien kansallisten henkilökorttien ja toisessa EU-maassa asuvien EU:n kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupien turvallisuuden, parantamiseksi.¹³¹

Toimenpide 4: Edistetään verotusta koskevia parhaita käytäntöjä rajatylittävissä tilanteissa ja varmistetaan EU:n lainsäädännön moitteeton soveltaminen, jotta toiseen maahan muuttavat tai toisessa maassa toimivat EU:n kansalaiset saavat entistä helpommin selkoa erilaisista verotussäännöistä

Selvittääkseen, millaisia verotukseen liittyviä ongelmia, jos minkäänlaisia, EU:n kansalaisilla on ollut muuttaessaan toiseen maahan tai toimiessaan rajojen yli, komissio käynnisti selvitykset jäsenvaltioiden nykyisten rajatylittävien hallinnollisten käytäntöjen

¹²⁸ Neuvoston suositus, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2014, harjoittelun laatupuitteista, EUVL C 88, 27.3.2014, s. 1–4.

¹²⁹ <http://euxtra.com/en/2012/05/22/your-first-eures-job/>

¹³⁰ Selvitys oleskelulupiin ja henkilöllisyystodistuksiin liittyviä EU:n poliittisia aloitteita koskevan vaikutustenarvioinnin valmistelun tueksi vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden käyttämisen helpottamiseksi.

¹³¹ COM(2016) 790 final.

tarkastelemiseksi¹³² ja sen tutkimiseksi, aiheutuuko rajojen yli toimiville veronmaksajille suurempia kustannuksia verosäännösten noudattamisesta kuin yhdessä jäsenvaltiossa toimiville, ja jos aiheutuu, missä määrin.¹³³ Lisäksi komissio perusti yksityissektorin asiantuntijaryhmän tarkastelemaan rajatylittäviä henkilö- ja perintöverotuksen ongelmia ja määrittämään mahdollisia ratkaisuja. Työryhmä julkaisi tuloksensa kahdessa kertomuksessa.¹³⁴ Rajatylittävissä tilanteissa pääasiallisiksi ongelmiksi osoittautuivat sen mukaan kaksinkertainen verotus, hallinnolliset hankaluudet toimittaessa kahden tai useamman veroviranomaisen kanssa, vaikeus saada riittävästi tietoa asianomaisilta veroviranomaisilta ja syrjintä. Komissio voi ja aikoo jatkaa lainsäädäntötoimien toteuttamista verotukseen liittyvää syrjintää koskevien ongelmien ratkaisemiseksi. Se edistää käytännön tapoja puuttua näihin ongelmiin ja myös sisämarkkinoiden nykyisten ongelmanratkaisutyökalujen, kuten SOLVIT-verkoston, käyttöä, kannustamalla ottamaan parhaita rajatylittäviä verotuskäytäntöjä aiempaa laajemmin käyttöön ja lisäämään etenkin verohallinnon ja veronmaksajien välistä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että veronmaksajilla on riittävästi tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Toimenpide 5: Luodaan ajoneuvotietojen sähköinen alusta helpottamaan katsastustodistusten tunnustamista ja tekemään oman auton mukaan ottamisesta toiseen EU-maahan aiempaa helpompaa ja turvallisempaa

Direktiivi 2014/45/EU moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen määräaikaikatsastuksista tuli voimaan 3. huhtikuuta 2014.¹³⁵ Liikennekelvopuospaketin yhteydessä hyväksyttiin myös kaksi muuta direktiiviä: Ajoneuvojen rekisteröintiasiakirjoja koskevan direktiivin 2014/46/EU perusteella rekisteröityjä ajoneuvoja koskevat tiedot on säilytettävä sähköisessä rekisterissä ja lupa ajoneuvon käyttämiseen tieliikenteessä voidaan peruuttaa väliaikaisesti, jos ajoneuvo aiheuttaa välittömän vaaran liikenneturvallisuudelle. Hyötyajoneuvojen liikennekelvopuutta koskevista tienvarsitarkastuksista annetussa direktiivissä 2014/47/EU luonnostellaan liikenteenharjoittajien riskiprofiilit ja pyritään parantamaan tienvarsitarkastusten sääntelyä (myös poistamaan mahdollinen kuljettajan kansalaisuuteen tai ajoneuvon rekisteröintimaahan perustuva syrjintä). Se käsittää myös kuorman kiinnittämistä koskevat tienvarsitarkastukset.

Toimenpide 6: Helpotetaan vammaisten liikkuvuutta EU:ssa tukemalla vuonna 2014 vastavuoroisesti tunnustettavan EU:n vammaiskortin kehittämistä yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi koko EU:n alueella tiettyjä (pääasiassa liikenteeseen, matkailuun, kulttuuriin ja vapaa-aikaan liittyviä) etuja myönnettäessä

Vammaisten työllisyysaste on alhainen (tällä hetkellä noin 48 prosenttia), ja kolmanneksien heistä kohdistuu köyhyysriski. Vammaisilla on myös käytännön ongelmia matkustaessaan toiseen EU-maahan esimerkiksi siksi, ettei heidän vammaiskorttiaan tai asemaansa aina tunnusteta. Komissio on vienyt sen vuoksi eteenpäin EU:n vammaiskorttihanketta, jolla

¹³² http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/study_cross_border_tx_obstacles_final_report.pdf

¹³³ http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/study_compliance_cts_final_report.pdf

¹³⁴ http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/individuals/expert_group/index_en.htm

¹³⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/45/EU, annettu 3 päivänä huhtikuuta 2014, moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen määräaikaikatsastuksista sekä direktiivin 2009/40/EY kumoamisesta, EUVL L 127, 29.4.2014, s. 51–128.

tuetaan vammaisten aseman keskinäistä tunnustamista. Asiaa koskevassa selvityksessään (2010) ANED-verkosto (Academic Network of European Disability Experts) nosti esille jäsenvaltioissa erilaisten kelpoisuuskriteerien mukaisesti myönnettyjen etuuksien vaihtelevuuden.

Alkuvaiheessa komissio antoi jäsenvaltioiden käyttöön 1,5 miljoonaa euroa ja käynnisti vuonna 2015 ehdotuspyynnön vastavuoroisesti tunnustettavan EU:n vammaiskortin ja siihen liittyvien etuuksien käyttöönoton edistämiseksi.¹³⁶ Komissio tarjoaa taloudellista tukea myös 15 osallistuvalla jäsenvaltiolla ja on julkistanut kortin kehittämisen eri vaiheet. Hankkeeseen hakenneet ja valitut kahdeksan maata olivat Belgia, Kypros, Viro, Suomi, Italia, Malta, Slovenia ja Romania. Hanke alkoi helmikuussa 2016, ja se kestää 18 kuukautta.

Ulkoasultaan yhtenevällä EU:n vammaiskortilla varmistetaan tiettyjen, lähinnä kulttuuriin, vapaa-aikaan, urheiluun ja liikenteeseen, liittyvien etuuksien yhdenvertainen saaminen. Vammaiskortti tunnustetaan vastavuoroisesti järjestelmään osallistuvissa EU-maissa vapaaehtoiselta pohjalta. Vammaiskortilla ei muuteta kansallisia kelpoisuusperusteita tai säännöksiä. Jäsenvaltioille jää harkintavaltaa päättää, kenelle kortti myönnetään vammaisuutta koskevan kansallisen määritelmän mukaisesti, ja ne myös päättävät myöntämismenettelystä.

Toimenpide 7: Ehdotetaan säädöspakettia, jolla vahvistetaan edelleen rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyinä tai syytettynä olevien kansalaisten prosessuaalisia oikeuksia ottaen huomioon lasten ja heikossa asemassa olevien kansalaisten erityistilanne

Komissio hyväksyi 27. marraskuuta 2013 viiden toimenpiteen paketin, jolla vahvistetaan edelleen kansalaisten menettelytakeita rikosoikeudellisissa menettelyissä. Komission ehdottamat kolme direktiiviä hyväksyttiin vuonna 2016:

- Syyttömyysolettamaa koskevassa direktiivissä säädetään kyseiseen periaatteeseen liittyvistä yhteisistä säännöistä ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevasta oikeudesta.¹³⁷
- Lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä annetulla direktiivillä parannetaan huomattavasti nuoriso-oikeutta koskevia EU:n sääntöjä.¹³⁸
- Oikeusavusta annetulla direktiivillä varmistetaan, että oikeus asianajajaan toteutuu tehokkaasti myös niiden kohdalla, joilla ei ole varaa palkata asianajajaa, erityisesti menettelyn varhaisessa vaiheessa poliisin kuulustellessa epäiltyä.¹³⁹

¹³⁶ VP/2015/012, ehdotuspyyntö vastavuoroisesti tunnustettavaa EU:n vammaiskorttia ja siihen liittyviä etuuksia koskevien kansallisten hankkeiden tukemiseksi (<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=629>).

¹³⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä, EUVL L 65, 11.3.2016, s. 1–11. Direktiivi tuli voimaan 31. maaliskuuta 2016.

¹³⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/800, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä, EUVL L 132, 21.5.2016, s. 1–20. Direktiivi tuli voimaan 10. kesäkuuta 2016.

¹³⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/1919, annettu 26 päivänä lokakuuta 2016, oikeusavusta rikosoikeudellisissa menettelyissä epäillyille ja syytetyille henkilöille ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä etsityille henkilöille, EUVL L 297, 4.11.2016, s. 1–8. Direktiivi tuli voimaan 24. marraskuuta 2016.

Täytäntöönpano on käynnissä jäsenvaltioissa.

Komissio antoi myös kaksi suositusta, jotka koskivat haavoittuvassa asemassa olevia rikoksesta epäiltyjä rikosoikeudellisissa menettelyissä (2013/C 378/02) ja oikeutta oikeusapuun rikosoikeudellisissa menettelyissä (2013/C 738/03).

Toimenpide 8: Tarkistetaan eurooppalaista vähäisiin vaatimuksiin sovellettavaa menettelyä toisessa EU-maassa tehtyihin ostoksiin liittyvien riita-asioiden ratkaisemisen helpottamiseksi

Komissio ehdotti marraskuussa 2013 eurooppalaisen vähäisiin vaatimuksiin sovellettavan menettelyn parantamista niiden EU:n kansalaisten suojelun ja tiedonsaannin parantamiseksi, joille aiheutuu edelleen ongelmia nettiostosten yhteydessä.¹⁴⁰

Uusi asetus hyväksyttiin vuoden 2015 lopussa, ja se tulee voimaan heinäkuussa 2017.¹⁴¹ Asetuksella laajennetaan eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely koskemaan arvoltaan enintään 5 000 euron suuruisia vaatimuksia. Tämän ja muiden muutosten ansiosta eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä tulee nopeampi ja halvempi kuluttajien oikeuksien toteuttamisen ja rajatylittävien saatavien perimisen väline.

Toimenpide 9: Laaditaan malli tärkeimpien tietojen esittämiseksi verkkokaupassa digitaalisia tuotteita koskevan tiedon selkeyttämiseksi ja tuotteiden vertailun helpottamiseksi sekä käynnistetään kuluttajien oikeuksia koskeva EU:n laajuinen tiedotuskampanja

Komissio tiedotti kuluttajien oikeuksia koskevan tiedotuskampanjansa¹⁴² avulla kansalaisille näiden EU:n kuluttajanlainsäädäntöön perustuvista oikeuksista sekä siitä, mistä kansalaiset voivat saada lisää tietoa, neuvontaa tai apua kysymyksissään tai ongelmissaan (esimerkiksi Sinun Eurooppasi -portaali¹⁴³ ja ECC-verkosto). Kampanja oli käynnissä vuoden 2014 keväästä vuoden 2016 maaliskuuhun, ja sen tavoitteena oli lisätä kuluttajien yleistä tietoa EU:n laajuisista kuluttajan oikeuksistaan. Erityisesti painotettiin kuluttajan oikeuksista annettua direktiiviä¹⁴⁴, sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaa direktiiviä¹⁴⁵, kuluttajasopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevaa direktiiviä¹⁴⁶ ja takuudirektiiviä¹⁴⁷.

¹⁴⁰ EU:n kansalaisuutta koskevassa vuoden 2012 julkisessa kuulemisessa kävi ilmi, että neljänneksellä vastaajista oli ollut ongelmia nettiostosten yhteydessä.

¹⁴¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2421, annettu 16 päivänä joulukuuta 2015, eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetun asetuksen (EY) N:o 861/2007 sekä eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöön otosta annetun asetuksen (EY) N:o 1896/2006 muuttamisesta, EUVL L 341, 24.12.2015, s. 1–13.

¹⁴² http://ec.europa.eu/justice/newsroom/consumer-marketing/events/140317_en.htm

¹⁴³ http://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/index_fi.htm

¹⁴⁴ Direktiivi 2011/83/EU, annettu 25 päivänä lokakuuta 2011, kuluttajan oikeuksista, EUVL L 304, 22.11.2011, s. 64–88.

¹⁴⁵ Direktiivi 2005/29/EY, annettu 11 päivänä toukokuuta 2005, sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla, EUVL L 149, 11.6.2005, s. 22–35.

¹⁴⁶ Direktiivi 93/13/ETY, annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, EYVL L 95, 21.4.1993, s. 29–34.

¹⁴⁷ Direktiivi 99/44/EY, annettu 25 päivänä toukokuuta 1999, kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista, EYVL L 171, 7.7.1999, s. 12–16.

Toimenpide 10: Toteutetaan toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että paikallishallinnoille annetaan välineet perehtyä perinpohjaisesti EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen

Komissio on ottamassa käyttöön EU:n vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen liittyvän verkkokoulutustyökalun. Työkalu on kehitetty yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa, ja se tulee saataville kaikilla EU:n kielillä. Se auttaa erityisesti paikallisten hallintoviranomaisten asiakaspalveluyksikköjä ymmärtämään paremmin EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia ja soveltamaan näin paremmin EU:n säännöksiä käytännössä. Tällaisilla yksiköillä on keskeinen asema EU:n kansalaisten vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden toteutumisen kannalta. Paremman soveltamisen pitäisi vähentää toiseen EU-maahan asumaan muuttavien EU:n kansalaisten ja heidän perheidensä kohtaamia ongelmia, jotka liittyvät muun muassa oleskeluoikeuteen, sosiaalietuuksiin, syrjimättömyyteen ja koulutukseen pääsyyn.

Paikallishallinnot voivat hankkia tietoa vapaata liikkuvuutta koskevassa EU:n lainsäädännössä, myös direktiivissä 2004/38/EY, säädetyistä oikeuksista ja menettelyistä sekä testata tähän liittyvää osaamistaan. Jäsenvaltiot voivat lisätä säännösten kansallisen lainsäädännön osaksi saattamisen ja täytäntöönpanon kannalta olennaisiksi katsomiaan tietoja.

Toimenpide 11: Käyttäjätasoisuuden neuvonnan tarjoaminen keskitetyllä Europa-verkkosivustolla, jotta kansalaiset saavat entistä selkeämmin ja helpommin selville, minkä tahon kautta he voivat vaatia oikeuksiaan

Komissio otti käyttöön keskitetyllä Europa-verkkosivustollaan verkkotyökalun¹⁴⁸, joka ohjaa kansalaiset ottamaan yhteyttä ongelmansa ratkaisemisen kannalta sopivimpaan tahoon. Tämä voi olla joko EU:n tasolla (EU:n neuvontapalvelut tai toimielimet) tai kansallisella tai paikallisella tasolla.¹⁴⁹

Uusi työkalu on nyt valmis vastaamaan kansalaisten konkreettisiin tarpeisiin tai kysymyksiin. Kansalaiset voivat esimerkiksi saada opastusta siitä, miten toisen EU-maan viranomainen saadaan kunnioittamaan heidän EU-oikeuksiaan, sosiaaliturvaoikeuksiaan (mukaan lukien perhe-etuudet, kiireellinen sairaanhoito ja eläkkeet) sekä oleskeluoikeuttaan; miten ammattipätevyys saadaan tunnustettua; miten ajoneuvo voidaan rekisteröidä ja miten ajokortti voidaan vaihtaa. Kansalaiset voivat saada tietoa myös kuluttajan oikeuksistaan¹⁵⁰ sekä saada apua, jos ovat joutuneet syrjinnän kohteeksi. Heille opastetaan, miten valittaa EU:n elimen epäoikeudenmukaisesta kohtelusta, ilmoittaa kansallisten viranomaisten EU-lainsäädännön rikkomisesta tai saada konsuliviranomaisten antamaa apua EU:n ulkopuolella maassa, jossa

¹⁴⁸ http://ec.europa.eu/your-rights/help/individuals/index_fi.htm

¹⁴⁹ Yksi mahdollisuus kansalaisten ongelmien ratkaisemiseksi on käyttää tehokasta sovittelua tai muita vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä. Sovitteludirektiivi muodostaa EU:n laajuisen puitelainsäädännön, jonka nojalla EU:n kansalaiset voivat hyödyntää täysimääräisesti sovittelua riidanratkaisukeinona sekä kauppa- että perheoikeuden alalla (direktiivi 2008/52/EY, annettu 21 päivänä toukokuuta 2008, tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla, EUVL L 136, 24.5.2008, s. 3–8). Komissio antoi vuonna 2016 kertomuksen kyseisen direktiivin soveltamisesta (COM(2016) 542 final).

¹⁵⁰ Tavaroiden tai palveluiden ostaminen kansalaisen asuinmaassa; tavaroiden tai palveluiden ostaminen toisessa EU-maassa; tuomioistuimen ulkopuolinen valitus pankista, vakuutusyhtiöstä, sijoitusrahastosta tai muusta vastaavasta; maksujen suorittaminen tai vastaanottaminen ulkomailla EU:ssa tai netistä ostettuja tavaroita koskevat tuomioistuimen ulkopuoliset riidat.

kansalaisen omalla kotimaalla ei ole diplomaattista edustustoa.¹⁵¹ Vuonna 2015 verkkosivuilla käytiin 11 079 kertaa, mikä on 86,6 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Komissio tarjoaa jo nyt monikielistä helppokäyttöistä tietoa EU:n kansalaisten oikeuksista.¹⁵² Se pyrkii myös tekemään verkkosivustoillaan olevista tiedoista helposti löydettäviä ja auttamaan kansalaisia ymmärtämään paremmin, mitä komissio tekee. Komissio toteuttaa parhaillaan digitalisaatiokehitysohjelmaansa¹⁵³, jossa pyritään esittämään olennaiset tiedot helppokäyttöisellä tavalla.

Toimenpide 12 (1): Parannetaan EU:n kansalaisten tietoisuutta EU:n kansalaisuuteen liittyvistä oikeuksista ja erityisesti vaalioikeuksista julkaisemalla Eurooppa-päivänä toukokuussa 2014 käsikirja, jossa EU-oikeudet esitellään selkeällä ja yksinkertaisella kielellä

Komissio julkaisi vuonna 2014 käsikirjan *Tiesitkö tämän? 10 EU-oikeutta pähkinäkuoressa*¹⁵⁴ sekä uuden päivitetyn version esitteestä *Sinun Eurooppasi, sinun oikeutesi* kaikilla EU:n virallisilla kielillä tarkoituksenaan lisätä kansalaisten tietoa ja tietoisuutta heidän oikeuksistaan EU:n kansalaisina¹⁵⁵. Julkaisuja on jaettu laajasti myös komission edustustojen ja Europe Direct -tiedotuspisteiden kautta. Niissä kerrotaan yksinkertaisella kielellä muutamista EU:n kansalaisille kuuluvista oikeuksista, kuten mahdollisuudesta palauttaa netistä ostetut virheelliset tuotteet, hyötyä alhaisista verkkovierailumaksuista ja saada korvausta peruutetuista lennoista. Niissä annetaan esimerkkejä tosielämän tilanteista, kuten osallistumisesta Euroopan parlamentin vaaleihin ja kunnallisvaaleihin, kansalaisten äänen kuuluville saamisesta ja vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden käyttämisestä sekä oikeudesta saada tarvittavaa terveydenhoitoa missä tahansa EU-maassa. Lisäksi käydään läpi kuluttajan oikeuksia ja matkustamiseen liittyviä oikeuksia. Julkaisuissa kerrotaan myös, miten EU:hun voi ottaa yhteyttä omalla kielellä ja saada EU-oikeuksiin liittyvää tietoa ja apua.

Toimenpide 12 (2): Ehdotetaan rakentavia keinoja, joiden avulla toisessa EU-maassa asuvat EU:n kansalaiset voisivat osallistua täysipainoisesti demokratian toteuttamiseen EU:ssa ja säilyttäisivät äänioikeutensa kotimaansa kansallisissa vaaleissa

Tällä hetkellä viidessä jäsenvaltiossa (Tanskassa, Irlannissa, Kyproksessa, Maltassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa) on voimassa säännöksiä, joiden mukaan kansalaiset voivat menettää äänioikeutensa kansallisissa vaaleissa pelkästään siitä syystä, että ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa. Vaikka jäsenvaltioilla on EU:n perussopimusten mukaan toimivalta määrittää, kenellä on oikeus äänestää kansallisissa vaaleissa, äänioikeuden pidättämiskäytäntö voi vaikuttaa kielteisesti vapaata liikkuvuutta koskevaan EU-oikeuteen.

¹⁵¹ Esimerkiksi jos passi katoaa tai varastetaan; jos kyseessä on vakava onnettomuus, sairastuminen tai kuolema tai väkivaltarikos, pidätys tai vangitseminen taikka hätäapu tai kuljetus kotimaahan.

¹⁵² http://europa.eu/youreurope/citizens/index_fi.htm

¹⁵³ http://ec.europa.eu/ipg/basics/web_rationalisation/index_en.htm. Ohjelma toteutetaan vähitellen vuoden 2017 loppuun mennessä.

¹⁵⁴ <http://bookshop.europa.eu/fi/tiesitkoe-taemaen--pbNA0414127/>

¹⁵⁵ <http://bookshop.europa.eu/fi/sinun-eurooppasi-sinun-oikeutesi-pbKM0214968/>

Komissio antoi 29. tammikuuta 2014 suosituksen¹⁵⁶, jossa se kehotti asianomaisia jäsenvaltioita antamaan oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttävien kansalaistensa säilyttää äänioikeutensa kansallisissa vaaleissa, jos nämä osoittavat olevansa edelleen kiinnostuneita kotijäsenvaltionsa poliittisesta elämästä esimerkiksi hakemalla nimensä säilyttämistä äänioikeusrekisterissä. Komissio suosittelee myös, että kyseiset jäsenvaltiot ilmoittaisivat kansalaisilleen hyvissä ajoin ja soveltuvalla tavalla edellytyksistä ja käytännön järjestelyistä, joiden avulla nämä voivat säilyttää äänioikeutensa kansallisissa vaaleissa. Komissio jatkaa tilanteen seuraamista näissä jäsenvaltioissa.

<i>Toimenpide 12 (3): Tutkitaan, miten eurooppalaista julkista tilaa voitaisiin vahvistaa ja kehittää</i>
--

Komissio rahoittaa ja osarahoittaa multimediatuotteiden (esimerkiksi radio-, televisio- ja internet-tuotteiden) tuotantoa ja levittämistä eurooppalaisten tiedotusvälineiden kautta useilla kielillä yhteistyössä lähetystoiminnan harjoittajien, esimerkiksi Euronewsin, kanssa ja kunnioittaa samalla täysimittaisesti lähetystoiminnan harjoittajien toimituksellista riippumattomuutta. Se myös tuottaa ja lähettää eurooppalaisia ohjelmia kuudella eri kielellä sekä antaa rahoitusta EU-aiheisille aikakauslehdille.

¹⁵⁶ Puuttuminen oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäneiden unionin kansalaisten äänioikeuden pidättämisestä johtuviin seurauksiin (C(2014) 391 final).